Стратегик ва минтақалараро тадқиқотлар институти КУТУБХОНАСИ

БИЗНИ КИМ ҲИМОЯ ҚИЛАДИ?

Сувсизлик ва шамол натижасида ғўзанинг гул ҳамда шоналари тўкилиб кетди. Қолган кўсаклар очилиб қолди. Шартнома бўйича 13 тонна пахта хом-ашёси топширишимиз керак, лекин имкониятларимиз ўқиб турганингиздек ниҳоятда чекланган... Бундай ҳолатда биз нима қилишимиз лозим?

2-бет

ИНДИГО – САМОВИЙ РАНГ СИРЛАРИ

Абдуқодир Эргашевнинг фикрича, Ўзбекистон шароитида индиго етиштиришни йўлга қўйишнинг ўзига хос афзалликлари бор. Биринчидан, рангларни импорт қилишга сарфланаётган валюта тежаб қолинади, иккинчидан, ундан ранг олиб экспорт қилинадиган бўлса, анча валюта ишлаб олиш мумкин...

3-бет

«ТУРОН» ЯНГИ САРОЙГА КЎЧАДИ!

Афсуски, ўзбек алифбоси ўзгаргандан кейинги қатағон замонларида, сталинчи каллаварам тўнкалар араб алифбосидаги китоблар гўё ҳаммаси диний тарғибот қилувчи асарлар деб, барча тарихий-илмий адабиётларга қўшиб жадидлар адабиёти намуналарини ҳам истеъмолдан чиқариб, йўқ қилдилар. 1943 йилда «Турон» кутубхонаси ўзининг шарқ тилларидаги 13 минг нусха ноёб адабиётларини янги ташкил бўлган Беруний номли Шарқшунослик институтига топширди.

4-бет

O'zingni anglab yet!

Mustaqil gazeta

HURRIYAT

1996-yil dekabrdan chiqa boshlagan Chorshanba kunlari chiqadi E-mail: hurriyat@mail.ru № 31 (493) 2006-yil 9-avgust

«HURRIYAT»га 2006 йил учун обуна йил бўйи давом этади

Газетамизни ўқиб боринг, ютқазмайсиз!

Нашр кўрсаткичи — 233

Жараён

ЎЗБЕКИСТОН ОЛМОСЛАРИ

сўнгги йиллардаги геологик изланишлар, топилмалар, янги конлар

Вақти-вақти билан бисотидаги маблағнинг чўғини билиб туриш ва ўз имкониятларини тўғри баҳолай олиш ҳаётнинг инсон олдига қўйган асосий вазифаларидан бири. Бошқа томондан олганда, бу кўпчиликка хуш келадиган мароқли машғулот. Шу фикрлардан келиб чиқсак, Ўзбекистоннинг ҳар бир фуқароси мамлакатимиз ер ости ва ер усти бойликларининг салмоғини билишга қизиқиши табиий ва бунга ҳақли. Тўғри, Ватан бойликлари учун севилмайди. Бироқ она юрт ҳақида тўлиқроқ маълумотга эга бўлиш ҳам Ватан туйғусининг бир кўриниши, назаримизда.

Давлат Геология қўмитаси Минерал ресурслар институти директори, геология-минерология фанлари доктори, профессор Бахтиёр ИСАХЎЖАЕВ билан қурган суҳбатимизда муштарийларимизнинг ана шундай қизиқиш ва истаклари инобатга олинди.

— Республикада геология тармоғининг ўрни ҳақида тўхталар эканмиз, — дея гап бошлади суҳбатдошимиз, — шу соҳа билан бевосита боғлиқ ҳолда юзага келган шаҳар ва шаҳарчаларни эслашнинг ўзиёқ, геология бизда қай даражада ривожланганлигини кўрсатиб беради. Қидириб чамаланган фойдали қазилмалар заҳиралари негизида Навоий, Зарафшон, Олмалиқ, Ангрен, Маржонбулоқ, Қўйтош, Учқудуқ сингари бир қатор шаҳар ва шаҳарчалар барпо этилди. Ҳозирда улар мамлакатимиз иқтисодида муҳим бир ҳалқани ташкил қилади. Улкан Мурунтов олтин кони, Зармитан олтин маъданли зонаси, ғарбий Ўзбекистондаги олтин-маъдан конлари, Тошкент атрофида – Қизилолма ва Кўчбулоқ олтин ва газли, Шўртан газ-конденцати конлари, Кўкдумалоқ нефт кони, Қалмоққир, Саричеку, Дальнее ва бошқа мис молибденли конлар Республикамизнинг фахри — геологларнинг катта ютуғи ҳисобланади.

Ўзбекистон олтин заҳираси ҳамда ресурслари бўйича дунёда 4-ўринда туради, қазиб олиш бўйича эса 9-ўринда. Мис ҳамда уран заҳиралари ва ресурслари, шунингдек, қазиб олиш бўйича ҳам мамлакатимиз олдинги ўнликка киради. Мурунтов олтин конининг очилиши Уинстон Черчилл томонидан XX асрнинг энг катта кашфиётларидан бири, деб баҳоланганди. Чунки Мурунтов Евроосиёдаги энг катта олтин кони ҳисобланади. Жаҳон бўйича эса иккинчи ўринда туради. Мурунтовда олтин очиқ усулда 450 метр чуқурликдан қазиб олиняпти. Ваҳоланки, 3 минг метр пастликда ҳам олтин борлиги аниқланган.

— **Ўқувчиларимизни кўпроқ янги топилган конлар қизиқтириши табиий.**

— Мустақиллик йилларида геология фани ва тармоғи давлат тузилмалари сифатида сақланибгина қолмай, ривожланиш учун катта имкониятга ҳам эга бўлди. Шу давр ичида Ўзбекистон геолог-қидирувчилари томонидан 200 дан ортиқ турли хилдаги фойдали қазилма конлари, шу жумладан: 14 та олтин, 1 та вольфрам, 6 та уран, 1 та вермикулит, 14 та яркирама тош хом ашёси, 5 та агрокимёвий маъданлар, 140 дан зиёд қурилиш материаллари конлари қидириб чамаланди. Уларнинг аксарияти кон қазиб чиқарувчи корхоналар балансига ўтказилди. Ҳозирги вақтга келиб Республикада ҳаммаси бўлиб 3000 дан ортиқ кон ва истиқболли фойдали қазилмалар намоён бўлган жойлар, 100 хилга яқин минерал хом ашё қидириб топилди, шундан бугунги кунда 65 туридан саноатда ва қишлоқ хўжалигида фойдаланилмоқда.

Республикада минерал хом ашёнинг 72 турини (66 таси балансда ҳисобга олинган) ўз ичига олувчи 1466 тадан ортиқ кон, шу жумладан: 51 та нодир, 43 та рангли, асл ва радиоактив металлар кони, 3 та қора металл, 191 та ёқилғи-энергетика, 21 та тоғ-кимё, 36 та тоғ-маъдан хом ашёси, 30 та рангли тошлар, 520 та қурилиш материаллари, 571 та ер ости сувлари кони қидириб чамаланган.

Шунингдек, янги турдаги хом ашё — Шовозсой литий, Шерообод стронций, Тебинбулоқ вермикулит, Жерой-Сардара фосфорит конлари қидириб топилганини алоҳида таъкидлаб ўтиш лозим.

— **Бу статистик маълумотлардан кўриниб турибдики, Республикада геологияга оид ишлар кўлами барқарор кенгайиб бормоқда. Ҳар қандай ютуқ эса чуқур илмга таянади. Ўз-ўзидан маълумки, геология тармоғининг ривожланиши геология фанининг тараққиёти билан боғлиқ.**

— Тўғри, илм амалиётдан доим бироз олдин юради. Республика Давгеолқўмининг қошида бир нечта илмий бўлинмалар фаолият юритмоқда. Улардан 2 та йирик илмий-тадқиқот институтлари – Минерал ресурслар институтини (МРИ) ҳамда гидрогеология ва муҳандислик геологияси институтини (ГИДРОИНГЕО), шунингдек, Давлат геология ахборот маркази (ДГАМ), Китоб Давлат геология қўриқхонаси ва Геология музейини алоҳида таъкидлаб ўтиш мумкин. Ушбу марказларнинг тадқиқот лабораторияларида ва полигонларида 500 дан ортиқ мутахассис: 18 нафар фан доктори ва 50 нафар фан номзоди меҳнат қилмоқда.

— **Суҳбатимизнинг шундай бир нуқтасига келдикки, энди мавзумизни бироз аниқлаштиришга тўғри келади. Республика геология тармоғида айнан сиз раҳбарлик қилаётган муассасанинг роли қандай?**

— Минерал ресурслар институти тармоқда металл ва нометалл фойдали қазилмалар соҳасида илмий, илмий-амалий ва услубий муаммолар мажмуини тадқиқ қилиш бўйича бош илмий марказ ҳисобланади. Ушбу масканда 6 та замонавий махсус илмий бўлим ва улар қошида 20 дан ортиқ сектор, лаборатория шакллантирилган. Уларнинг асосий вазифаси илмий башоратнинг янги усулларни яратиш, мавжудларини эса такомиллаштиришнинг самаралироқ йўлларини ишлаб чиқиш, фойдали қазилмаларни излаш, баҳолаш ва қидириб чамалашдан иборат. Шунингдек, маъданларни қайта ишлаш ва улардан фойдали компонентларни иложи борича кўпроқ ажратиб олиш йўлларини яратиш, геология қидирув ишлари технологияси ва техникасини такомиллаштириш ҳам институтимиз фаолият доирасига киради.

Оддий сўзлар билан тушунтирганда, институтимиз янги конларни қаердан излаш керак деган саволга илмий жавоб беради ва бу вазифасини ҳозиргача тўла амалга ошириб келмоқда.

— **Мақсад ва вазифалардан бажарилган ишларга ўтсак.**

— Геологияда янги махсус хариталар алоҳида ўрин тутади. Улар режалаштирилаётган ҳамда қазилмалар олинаётган ҳудудларни геологик тасвирлаш, янгиларини излаш, башорат қилишнинг асосини таъминлайди. Геологик хариталаш доирасида Ўзбекистоннинг етакчи тоғ-маъдан районлари учун ўртача масштабда бажарилган хариталар тўплами ва 1995 йилда 1:200000 масштабида Чатқол-Қурама регионининг маъдан-магматик тизимлари хариталари яратилди. 1998 йилда "1:500000 масштабида Ўзбекистоннинг янги геологик харитаси ҳамда унга "Ўзбекистоннинг стратификацияланган ва интрузив ҳосилалари" тушунтириш хати чоп этилди. 8 та мамлакат — Ўзбекистон, Қозоғистон, Қирғизистон, Россия, Туркманистон, Озарбайжон, Тожикистон ва Хитой мутахассислари билан ҳамкорликда йирик халқаро лойиҳа бўйича "Марказий Евро-Осиёнинг литологик – палеогеографик, тузилмавий, палинспастик ва геоэкологик хариталар Атласи" тузилди.

Ўзбекистоннинг йирик олтин конларини кенг кўламда ўрганиш орқали маъданлашувнинг маҳаллий тузилмавий ва геокимёвий башорат қилиш усулларини такомиллаштириш учун асос бўлиб хизмат қилувчи модел ишлаб чиқилди. Олтин, вольфрам, темир, бир қатор нодир (ниобий-тантал) ва рангли (қўрғошин-рух) металл, номаъдан хом ашё (кварц, ўтга чидамли, гил, туз, фосфоритлар ва б.) конларидаги маъданлар таркибининг ўзига хос хусусиятлари комплекс равишда ўрганилди. Маъданлашувни топоминералогик башорат қилишнинг илмий асослари ва услубияти ишлаб чиқилди.

Геология – қидирув ишлари техникаси ва технологияси соҳасида қудуқлар ва шпурларни бурғилаш учун МРИ томонидан тоғ жинсини кесувчи янги асбоблар яратилди, шулардан 12 таси "Геобуртехника" АЖда ишлаб чиқилди. Улар ишлаб чиқариш шароитида муваффаққиятли синаб кўрилди ва ишлаб чиқаришга қабул қилинди.

— **Албатта, қўшнингдан сотиб олгандан кўра ўзингдан чиққани яхши-да! Суҳбатимиз ўз-ўзидан "... маҳаллийлаштириш дастури"га келиб тақалди.**

— Республикамизга 2005 йилда 60 млн. АҚШ доллари қийматида 30 дан ортиқ турдаги минерал хом ашё ва унинг маҳсулотлари киритилган. Ўз навбатида бу борадаги экспорт 40 млн. АҚШ долларидан ошиқроқни ташкил қилган. Тобора импорт ҳажми камайиб, экспорт кўрсаткичи ошиб бормоқда.

МРИда минерал хом ашёни ва ундан олинадиган маҳсулотларни четдан киритилиш холатлари ўрганилмоқда, улар асосида четдан келтириладиган хом ашё ўрнини босувчи маҳаллий манбаларни охиригача ўрганиш ва муқобилларини ишлатишга жалб қилишга доир тавсиялар ишлаб чиқилмоқда.

Кейинги йилларда институтда маҳаллий хом ашёлар ва чиқитлар асосида яратилган турли реагентларни технологик синаш ишлари олиб борилмоқда. Масалан, МРИ томонидан Ингичка тажриба–технологик экспедициясининг базасида импорт ўрнини босувчи янги флотация реагентлари — маҳаллий хом ашёдан олинган тўпловчилар ҳамда кўпиклантирувчиларни ярим синовларидан ўтказилди ва ижобий натижаларга эришилди. Маъданларни қайта ишлашга оид ишлаб чиқилган технологияларга патентлар олинди. Уларни Олмалиқ ва Навоий ТМКларининг корхоналарида амалга татбиқ қилиш ишлари олиб борилмоқда. Бундан ташқари, Ангрен каолинларини темирсизлантириш ва биотехнологияларни қўллаган ҳолда Ангрен конининг кўмир чиқитларидан ўғит олиш усулларига патентлар олинди. 2005 йил эса "Ёнувчи сланецларни деструктив ва қайта ишлаш усули"га патент олинди.

(Давоми 2-бетда).

Эзгулик

Болаларга назар ташлар экансиз, уларнинг ҳаммасини ҳам жисмоний ёки руҳий соғлом эмаслигининг гувоҳи бўласиз. Мамлакатимизда бу каби болаларга нисбатан ғамхўрлик қилаётган ватандошларимиз ҳамда эзгу ниятли инсонларнинг борлигидан қувондик.

ЭЪТИБОР

Айниқса, мазкур «Ҳомийлар ва шифокорлар» йилида гўзал тадбирлар, хайрли ишлар бўлаётгани диққатга сазовордир. Масалан, шу йилнинг 2-4 август кунлари Тошкентда Республика Меҳнат ва ижтимоий муҳофаза вазирлиги, Республика Ногиронлар жамияти, Соғлом авлод хайрия жамғармаси ҳамда Кореянинг Янграк хайрия жамғармаси билан биргаликда ногирон болалар ўртасида ўтказилган тадбир — «Мафтункор ранглар дунёси» кўрик-танлови бўлиб ўтди. Бу тадбир аввало туманларда, сўнг вилоятларда, якуний босқичи эса Республика миқёсида ўтказилди.

Тадбирда қатнашган ногирон болалар соғлом болалардан ҳеч қандай фарқлари йўқлигини ҳис этдик. Чунки ҳар бир боланинг кўзидаги қувончни ва уларга билдирилган ишончдан туғилган масъулиятни ҳис қилдик. Кўнгли ўксик ногирон болалар ҳам бу дунёда ўзларини ортиқча ва кераксиз эмасликларини ҳис этишди, назаримизда. Соғлом бола қўли билан чиза олмайдиган расмни оёғи билан чизадиган болаларни кўриб ҳайратландик. Тадбирнинг номи «Мафтункор ранглар дунёси» деб аталиши ҳам бежиз эмас. Чунки ранглар ҳар хил бўлгани каби, болалар ҳам ранглардек мафтункор, ҳар хил. Бу норасида гўдакларнинг қалблари мусаффо, кўзлари меҳрга ташна, оламни ўз ранглари билан кўришади. Ожиз қўлчалари билан ҳаётни тасвирлашади. Уларнинг чизган расмларига боқар экансиз, улар ҳаётни биз ўйлагандан кўра бойроқ ва гўзалроқ тасаввур этишларини гувоҳи бўлдик. Бу болаларга имконият, шароит яратиб берилса, балки Камолиддин Беҳзод сингари буюк мусаввирларнинг давомчилари бўлиб етишсалар, ажаб эмас.

Республика миқёсида ўтказилган бу тадбирда ҳар бир вилоятдан 6 нафардан бола иштирок этди. Улар 2 август куни аэропорт ва вокзаллардан махсус ажратилган автобусларда кутиб олиндилар ва шу куни пойтахтимизнинг диққатга сазовор жойларини томоша қилиш ва уларни меҳмонхонага жойлаштириш ташкиллаштирилди. Улар эртаси куни эрталаб Тошкент вилояти Ийкота массивида жойлашган Республика Рябилитация марказига йўл олишди. Шуни алоҳида таъкидлаш кераккки, бу жойнинг очилишида Кореянинг Янграк хайрия жамғармасининг ҳам катта ҳиссаси бор.

Болаларни маҳаллий аҳоли ҳамда Кореянинг Янграк хайрия жамғармаси карнай-сурнай садолари остида кутиб олишди. Бу тадбирда Республикамизнниг барча вилоятларидан ҳамда Россия ва Қозоғистон Республикасидан келган меҳмонлар ҳам қатнашди.

Кўрик-танлови 2 босқичда ўтказилди. 1-босқичда кичик гуруҳдаги 5-13 ёшгача ногирон болалар ўртасида алоҳида иқтидорга эга бўлган қобилиятли болалар иштирок этишди.

1-ўрин Жаҳонгир Ғаниевга; 2-ўрин К. Аҳмедовга; 3-ўрин Равшан Элмуродовга насиб этди.

2-босқич катта гуруҳдаги 13-17 ёшгача бўлган болалар қатнашди. 1-ўринни Тўлқин Саккаев; 2-ўринни Камол Абдураҳмонов; 3-ўринни Шахнозахон Жамолова қўлга киритди.

Бу тадбирдан мақсад, жисмонан ногирон, маънавий жиҳатдан соғлом ёшларимизни ўксик қалбларини кўтариш, моддий ва маънавий рағбатлантириш эди.

Танловда ғолиб бўлганларга махсус совринлар, LG русумидаги телевизор ва бошқа қимматбаҳо совғалар топширилганлиги бунга мисол бўла олади.

Биз бу ногирон болаларга ачинмадик, балки ҳавасимиз келди. Чунки улар яшаётганликлари учун шукр қилиб, ҳаёт учун курашиб, гўзал ҳаётни гўзал рангларда тасвирлашмоқда. Биз кўпроқ ҳаётда ўз ўрнини тополмай, соғлиғини, умрини беҳудага сарфлаётганларга ачинишимиз керак. Ногирон болаларга эса янада меҳримизни бериб, уларнинг моддий ва маънавий эҳтиёжларига ёрдам қўлини чўзиб турсак, бунинг ўзи улар учун катта бахтдир, биз учун савобдир.

Ислом СУЛТОНОВ

Босилмаса-да

Сариосиё тумани Шарғун шаҳрида яшовчи А. Жумақулиевнинг таҳририятга юборган "Шу ҳам ғамхўрликми?" номли мактуби атрофлича ўрганиб чиқилди.

Муаллиф хатда Сариосиё тумани "Тоқчиён" қишлоқ фуқаролар йиғинига қарашли маҳаллалардаги баъзи муаммолар тўғрисида ёзган.

МАХСУС ДАСТУР ИШЛАБ ЧИҚИЛДИ

"Тоқчиён" қишлоқ фуқаролар йиғини "Юқори тоқчиён" ва "Зангнобод" қишлоқларини газлаштириш учун 1992-1993 йилларда "Ўзгазлойиҳа" институтининг Сурхондарё вилоят бўлими мутахассислари томонидан ўрганилган. Лекин ширкат хўжалиги томонидан пул маблағлари ҳал қилинмаганлиги сабабли лойиҳа-смета ҳужжатлари тайёрланмаган.

2006 йил инвестиция дастурига киритилмаганлиги ҳамда "Тоқчиён" ширкат хўжалиги тугатилганлиги сабабли ушбу ишларни амалга ошириш учун ҳомийлик маблағлари жалб қилиш кўзда тутилган. Куз-қиш мавсумида табиий газ етиб бориши қийин бўлган маҳалла хонадонларига кўмир ёқилғиси етказиб бериш бўйича тегишли чора-тадбирлар белгиланган бўлиб, ҳомийлар бириктирилган.

"Тоқчиён" қишлоқ фуқаролар йиғинига қарашли маҳалла аҳолиси билан биргаликда маҳаллалар ҳудудида тўпланиб қолган чиқиндиларни тозалаш ва чиқариб ташлаш ишлари амалга оширилди.

Туман бўйлаб ишламай турган ичимлик суви қудуқларини ҳомийлик маблағлари ҳисобидан ишга тушуриш ва тармоқларни таъмирлаш бўйича чора-тадбирлар дастури ишлаб чиқилган. Ушбу дастурда туман аҳолиси ва ижтимоий соҳа иншоотларини тоза ичимлик суви билан тўлиқ таъминлаш мақсадида Сариосиё туман "Сувоқова" ишлаб чиқариш корхонаси ҳисобида бўлган. "Эрман-Шарғун" сув тармоғидан ўз оқими билан сув олиб келиш кўзда тутилган. Ушбу ишларни амалга ошириш мақсадида "Ўзбекистон темир йўллари" давлат акциядорлик компанияси томонидан ичимлик суви таъминотини яхшилаш мақсадида ажратилган ҳомийлик маблағлари ҳисобидан 50 (эллик) млн. сўм Сариосиё туман "Сувоқова" ишлаб чиқариш корхонаси ҳисобига келиб тушди. Лойиҳа бўйича "Полвондара" очиқ сув ҳавзасида иш бошланди. Ушбу ишлар якунига етиши билан "Тоқчиён" қишлоқ фуқаролар йиғинига қарашли "Фозил кўчди" ва "8-март" маҳалла аҳолиси тўлиқ ичимлик суви билан таъминланади.

Парда МАДИЕВ,
Сариосиё тумани ҳокими

Аҳвол

ТИРАЖ НЕГА ЯШИРИЛАДИ?

баъзи нашрлар камлигидан уялса, баъзилари... Қонунда эса аниқ кўрсатилиши шарт

Ҳар ким газетани ҳар хил ўқийди. Кимдир бошидан, кимдир охиридан, яна кимдир ўзига керакли мақоладан бошлайди. Қўлимизга янги ёки доимий ўқимайдиган газетамиз тушиб қолса, ўз-ўзидан саволлар туғилади. Бу газетага ким муҳаррирлик қиларкан? Муассиси ким экан? Ўзи қанча чиқаркан?... Шу каби саволларга жавоб топиш учун газетанинг сўнгги саҳифасига мурожаат қиламиз. Бурчакдан ажратилган кичик жойдан керакли маълумотларни ўқиб оламиз. Лекин бу шакл барча газеталарда бир хил эмас. Айниқса, охирги пайтларда турлича тус оляпти. Баъзи газеталарда маълумотларга илова қилиб "Мақолалардаги фактлар учун муаллиф жавобгар", деб ёзилса, баъзиларида "факт" сўзининг олдига "мазмун, фикр" сўзлари ҳам қўшилмоқда. Лекин ҳозир бу ҳақида мулоҳаза қилмоқчимасмиз. Чунки бу алоҳида масала. Бирида ёзилиб, бирида ёзилмай қолаётган нарса газета тиражидир. Бунинг сабаби нимада? Балки таҳририят буни кераксиз маълумот, деб ҳисоблар...

"Оммавий ахборот воситалари тўғрисида"ги Ўзбекистон Республикаси Қонунининг "Нашрга оид маълумотлар", деб номланувчи 21-моддасининг 7-бандида даврий нашрнинг ҳар бир сонида унинг тиражи кўрсатилиши шартлиги қайд этилган. Лекин барча газеталар ҳам бунга амал қилмаяпти. Эътибор бериб кузатсак, асосан ижтимоий-сиёсий йўналишдаги газета ва журналларда тираж кўрсатилмас, кўнгилочар газеталарда эса доимий равишда эълон қилинар экан. Шу ўринда ижтимоий-сиёсий нашрлар тиражининг камлиги сабабли маълум қилишни хоҳламаяптимикин, деган фикр туғилади. Кўнгилочар газета ва журналлар тиражини қайд қилади-ю, лекин аниқ эмас, аксарият ҳолда нимагадир камайтириб кўрсатишади, деган фикрлар ҳам йўқ эмас...

Айтишларича, Польшада бир нодавлат нотижорат ташкилот мамлакат ҳудудидаги барча оммавий ахборот воситаларининг фаолият мезони, ихтисослашуви, муштарийлари доираси ва, шунингдек, тиражини мониторинг қилиш билан шуғулланар экан. Бу маълумотлар шунчаки статистика учун хизмат қилмасдан, оммавий ахборот воситалари учун ҳам, бошқалар учун ҳам самарали фойда беради. Чунки маҳсулотини реклама учун бермоқчи бўлган шахс мазкур ташкилотга мурожаат этиб, турли газеталарнинг тарқатилиш даражаси, ўқувчиларининг миқдори ва қайси соҳага алоқадорлигидан хабардор бўлгач, шунга қараб иш кўради. Ана шунда ҳеч қандай оммавий ахборот воситаси тиражини яширолмайди, аксинча, кенг миқёсда ошкор қилишга ҳаракат қилади.

Тираж аслида кичик бир нарса. У қанчалик кўп рақамли бўлмасин, кўзга кўринмас жой эгаллайди. Баъзи газетхонлар унга эътибор ҳам беришмайди. Бирор газетани доимий равишда севиб ўқийдиганлар ўша газетанинг тиражи ҳақида сўрасангиз, аниқ жавоб ололмаслигингиз ҳам мумкин. Аммо кузатувлар мана шу арзимас кўринган тираж билан боғлиқ биз билган ва билмаган талай "сир-синоатлар" борлигини кўрсатмоқда.

Дурдона АЛИМОВА

Абдурасул ҲАКИМОВ чизган

— Дадажон, бизларни кимларга ташлаб кетяпсиз?

Суриштирув

ХАЙРУЛЛОНИНГ ҚОТИЛИ КИМ?

ёхуд рад қилинган бир жиноят иши хусусида

Парда бобо Эркаев Каттақўрғон туманидаги Сув ҳовузи шаҳарчасида, аниқроғи, Каттақўрғон сув омбори яқинида истиқомат қилади. Жўжабирдай жон, ўн нафар фарзандининг деярли ҳаммасини уйли-жойли қилган. Ўнта бўлса, ўрни бўлак, дегандай ҳар бир фарзанди Парда бобо учун азиз. Лекин 2005 йилнинг 18 июлида унинг хонадонида чинакам фожиа юз берди...

Парда бобонинг фарзанди Хайрулло Эркаев оилали, мўмин-қобил йигит эди. Биров билан жанжаллашганини ҳеч ким кўрмаган, вақтинчалик ишламаса-да, тирикчилик важидан қорамол боқиб, семиртириб, гўштга топширарди. 2005 йилнинг 18 июнь куни у иккита қорамолни гўштга топшириш учун аравага ортиб, Каттақўрғон шаҳридаги гўшт тайёрлов идорасига жўнатди. Кейин қўшниси Баҳром Мирзаев билан ўзининг кажавали мотоциклига ўтириб, шаҳарга йўл олади. Йўлда Бозорбоши қишлоғида яшовчи Ёқуб Аҳадовни ҳам мотоциклига миндириб, гўшт тайёрлов идорасига боради. Молларни гўштга топшириб, ҳисоб-китоб ишларини туғаллагач, Хайрулло шерикларини зиёфатга таклиф қилади. Улар Р. Исломова номли ширкат хўжалиги ҳудудида жойлашган ошхонада 750 грамм арақ ичиб овқатланадилар. Шундан кейин ҳаво иссиқлиги сабабли Хайрулло шерикларини Каттақўрғон сув омбори ҳудудидаги дам олиш масканларидан бирига бориб чўмилишга таклиф қилади. Ёқуб Аҳадов ҳамда Хайрулло Эркаевлар тайёрлов идорасидан олинган гўштни уйларига қўйиб чиқадилар ва учовлари дам олиш масканига келишади. Йўлдан 6 шиша пиво олишади, Ёқуб билан Баҳром дам олиш масканида қайиққа чиқиб, сув ҳавзасида чўмиладилар. Хайрулло бўйраги оғришини айтиб, сув ҳафзаси қирғоғида пиво ичиб ўтиради.

Шериклари чўмилаётган пайтда у мотоцикл билан дам олиш масканига яқин жойда яшайдиган дўсти Улуғбек Чориевнинг ёнига боради ва йўлдан яна 2 шиша пиво олиб, дўсти билан шериклари ёнига қайтади. Х. Эркаев мотоциклда шериклари ёнига келгач, дарҳол кийимларини ечиб, бир шиша пиво билан сувга тушади. Улуғбек Чориев у билан хайрлашиб уйга қайтади...

Парда бобонинг ўша куни нимагадир тинчи бузилди. Кечга яқин Хайруллонинг келган-келмаганлигини суриштириб бир-икки марта уйга-кўчага кириб-чиқди. Лекин Хайруллодан дарак бўлмади. Шундан кейин Парда бобо ўғли Саъдулло билан соат 19.30 ларда қўшниси Баҳром Мирзаевникига ўтади. Чунки Хайрулло эрталаб у билан бирга Каттақўрғондаги гўшт тайёрлов идорасига бирга кетган эди-да.

Парда бобо Баҳром Мирзаевнинг уйида ўғли Хайруллонинг мотоциклини, ундаги кийим-бошларни кўриб хавотирга тушади. Баҳромдан ўғли қаердалигини, нега унинг мотоцикли бу ерда турганлигини сўрайди. Баҳром бўлган воқеани гапириб, Хайруллонинг йўқолиб қолганлигини, шериги Ёқуб Аҳадов билан уни излаб топиша олмаганларидан кейин мотоциклни миниб уйга қайтганликларини айтади...

(Давоми 2-бетда).

Энди газетада эълон қилинган энг сара танқидий-таҳлилий мақолалар ва Сизга маъқул ва манзур бўладиган материалларни газетамизнинг халқаро компьютер тармоғидаги **www.hurriyat.uz** *сайтида ўқишингиз мумкин. Шунингдек, тадбиркор ва ишбилармонлар учун ўз реклама ва эълонларини «Hurriyat» веб-саҳифасига жойлаш имкони мавжуд.*

Мактуб

БИЗНИ КИМ ҲИМОЯ ҚИЛАДИ?

ёки Қашқадарё вилояти Чироқчи тумани Ф. Хўжаев фермерлар уюшмаси Пахталисой маҳалласи ҳудудида фаолият юритаётган фермерлар аҳволи хусусида

"Дилшод" фермер хўжалигининг 16 гектар сувли ери бўлиб, 8 гектарига ғалла экиб режа бажарилмади. Чунки бирор марта ҳам сув берилмади. Сепган 300 кг (гектарига) азот ҳавога учиб кетди. 2006 йил 9 апрель куни 8 гектар майдонга чигит экдик. Об-ҳавонинг қурғоқчилик келиши оқибатида ердан нам қочиб кетди, чигит суви сўрадик. Қишлоқ ва сув хўжалиги вазирлиги вакили 2006 йил 22 апрель куни Чироқчи тумани қишлоқ хўжалиги фаоллари билан учрашди. Вакил биз фермерлардан эмас, ММТП раиси Т. Эшмуродовдан: — Чигит суви керакми, — деб сўради. У эса: — Чигит деярли униб чиққан, намгарчилик етарли, сув керак эмас, — деб нотўғри маълумот берди. Оқибатда сув умуман тўхтатилди...

2006 йил 18 май куни Уюшма ММТП идорасида туман қишлоқ ва сув хўжалиги бўлими бошлиғи И. Боймирзаев бошчилигида сув бўйича мажлис бўлди. У:

— 20 май куни сув келади, тезда озуқа бериб, жўяк олинглар, — деб оғзаки буйруқ берди. Бизлар гектарига 300-350 килограммдан азот бериб жўяк олдик ва сувни 40 кун кутдик. 27 май куни сув етиб келди-ю, лекин пахта майдонига кирмасдан узилди. Охирги қулоқда жойлашган 7 та фермер арз-дод билан туман ва вилоят масъулларидан ёзма равишда амалий ёрдам сўрадик.

2006 йил 25 июль куни фермерлар Қарши шаҳрига бориб, Вазирлар Маҳкамасига арзнома юбордик, нусхасини олиб, вилоят ҳокими қабулига бордик. Шу куни соат 17 лар чамаси қишлоқ хўжалиги масъуллари билан учрашиб, арзномани топшириб, ҳақиқий ҳолатни тушунтирдик.

2006 йил 26 июль куни Чироқчи туман ҳокими в.б. А. Усмонов фермерлар пахтасини кўриб, уюшма ММТП раиси Т. Эшмуродовни ишдан олиб ташлади. Фермер бўлаётганимда фарзандларимга от-уловли, бой-бадавлат бўламиз, орттирган пулларимизга Тошкентда ўқийсизлар, деб ишонтирган эдим. Афсуски, 1-2 та мол-ҳолимдан ажралиб, асаб касалига дучор бўлдим...

Бирники — мингга, мингники— туманга, деб бежиз айтилмаган экан. Т. Эшмуродовнинг бир оғиз нотўғри маълумоти менга ўхшаган ўнлаб фермерларни моддий ва маънавий зарарга олиб борди.

Чироқчи пахта тозалаш очиқ ҳиссадорлик жамияти билан 20 тонна пахта хом ашёси етказиб беришга шартнома тузганмиз, афсуски, саноқли ғўзалар қолган. Бу ҳақда туман ва вилоят прокуроридан ёзма равишда амалий ёрдам сўраганмиз. Чироқчи пахта тозалаш ОҲЖ бошқарув раиси М. Бурановга мавжуд шартноманинг 6. "Форс-мажор ва жавобгарликдан озод этиш" бандига асосан, Пахталисой маҳалласи ҳудудида жойлашган фермерлар пахта майдонидаги ғўзалар туп сони, шонаси ва кўсаклари юзасидан мониторинг ўтказишини сўрашга мажбур бўлдик...

Чироқчи пахта тозалаш ОҲЖ билан тузилган шартномага асосан, гектаридан 26 ц (бошқа фермерларга нисбатан ҳосилдорлик юқори белгиланган)дан пахта етказиб беришимиз керак. Афсуски, 1 июндан 7 июнгача, 4 июлдан 11 июлгача, 19 июлдан 27 июлга қадар кучли шамол бўлди, сувсизлик ва гармсел бор ҳосилни тўкиб кетди.

2006 йил 4-апрель куни 8 гектарга чигит экиб, кўчат ололмадик, кунлар тез исиб кетгач, қудуқ қазиб Андижон мотори билан суғордик, ёқилғи муаммо бўлди. Ёқилғи ҳужжати Қарши шаҳридан ҳал бўлади, бориш-келиш тахминан 250 километрни, йўл харажати эса 7-8 минг сўмни ташкил этади. Баъзан 3-4 марта қатнашга тўғри келади, ФЁҚШда ҳам 5-10 кун ёқилғини кутиб қоламиз.

2006 йил 6 гектар майдонга ғалла экккан эдик. Бирор марта суғора олмадик, кучли шамол бор ҳосилнинг тахминан ярмини тўкиб кетди, натижада шартномадаги ғалла режаси бажарилмади. Шу сабабли, Қашқадарё вилоят прокурори "Қашқадарёдонмаҳсулоти" ОҲЖ манфаати юзасидан 186960 сўм ундириш учун биз фермерларга нисбатан даъво қўзғатди.

Қашқадарё вилоят хўжалик судидан ажрим келди. Унда таъкидланишича, "Қашқадарёдонмаҳсулоти" ОҲЖ манфаати юзасидан 186960 сўмни ундириш бўйича Қашқадарё вилоят прокурори даъвогар бўлаяпти... Бир неча ойдан буён ғўзага сув деб, ҳокимларга, туман ва вилоят прокурорига арз қилдик. Биз фермерлар манфаатини ҳеч ким ҳимоя қилмайди.

Сувсизлик ва шамол натижасида ғўзанинг гул ҳамда шоналари тўкилиб кетди. Қолган кўсаклар очилиб қолди. Шартнома бўйича 13 тонна пахта хом-ашёси топширишимиз керак, лекин имкониятларимиз ўқиб тургангингиздек ниҳоятда чекланган. Бундай ҳолатда биз нима қилишимиз лозим?

Т. НОРҚЎЗИЕВА,
"Дилшод" фермер хўжалиги раҳбари
У. НУРДИЕВ,
"Нурдиев Ўктам Абдуназарович" фермер хўжалиги раҳбари
Б. БЕКҚУЛОВ,
"Беккул ота" фермер хўжалиги раҳбари
А. РАВШАНОВ,
"Равшанов Абдукарим Норматович" фермер хўжалиги раҳбари
У. ҚОДИРОВ,
"Урол Қодирий" фермер хўжалиги раҳбари

ТАҲРИРИЯТДАН: Бугунги кунда Республикамиз бўйича етиштирилаётган қишлоқ хўжалиги маҳсулотларининг асосий қисми деҳқон ва фермер хўжаликлари ҳиссасига тўғри келаётгани сир эмас. Шунинг учун ҳам деҳқон-фермерлар ҳукумат даражасида қўллаб-қувватланяпти. Шуниси қувонарлики, ўз навбатида фермерлар ҳам ҳақ-ҳуқуқларини таниш, ҳимоя қилишга астойдил киришган кўринади. Буни улар томонидан мунтазам йўлланаётган мактуб ва арзномалардан ҳам билса бўлади. Бундай қараганда фермерларнинг талаби ўринлидек. Сув тақчил бўлса у ҳам етмагандек табиий офат рўй берса ва у тан олинмаса — фермер нима қилсин?

ҲАЙРУЛЛОНИНГ ҚОТИЛИ КИМ?

(Давоми. Бошланиши 1-бетда).

Парда бобо мотоциклни уйга олиб чиқиб қўйгач, ўғли Лутфулло, Баҳром Мирзаев ва Ёқуб Аҳадовлар билан биргаликда улар чўмилган сув ҳавзасига Хайруллони излаш учун борадилар. Кеч соат 21.00 дан то 1. 00 гача дам олиш масканини атрофларини айланиб, овоз бериб Хайруллони чақиришади, сув бўйида, сув юзасидан излашади. Ундан дарак бўлмагач, ноилож ҳамма уй-уйига тарқалади.

Парда бобо 19 июль куни соат 3.00 ларда яна ўғли ҳамроҳлигида Хайрулло шериклари билан улфатчилик қилган сув ҳавзасига бориб, қидирувни давом эттиради. Тонг ёриша бошлаганида, ногаҳон сув ҳавзасида, қирғоқдан тахминан 10 метрлар узоқликда одамнинг гавда қисмига ўхшаш қора кўринди. Қирғоқда эса Хайруллонинг шими ётарди...

Тез орада Каттақўрғон туман ИИБ ходимлари, ғаввослар оёққа туриб, жасад сувдан олиб чиқилади, суд-тиббий экспертиза тайинланади.

Суд тиббий-экспертиза хулосасида айтилишича: сув ҳавзаси қирғоғидан тахминан 10 метр узоқликда Сув ҳовузи шаҳарчаси Ибн Сино кўчасидаги 83-уйда яшаган, 1976 йилда туғилган Хайрулло Эркаевнинг мурдаси топилган. Танасининг юқори қисми сув юзасида ва пастки қисми сув ичида турган эди...

Мурда сувдан олиб чиқилиб, юзи билан осмонга қараб ётқизилди. Қирғоқда, 0.5 метрлар узоқликда эркаклар шими қуруқ ҳолда турибди...

Мазкур воқеа юзасидан Каттақўрғон туман прокуратураси томонидан жиноят иши қўзғатилди. Терговни туман прокуратураси терговчиси, 1-даражали юрист А. Муродов олиб борди.

Ёқуб Аҳадов ва Баҳром Мирзаев томонидан ёзилган тушунтириш хатига кўра, 18 июль куни соат 15.30—16.00 ларда улар чўмилиб чиққан пайтларида Хайрулло мотоцикл олдида бўлмаган, лекин кўйлаги билан туфлиси мазкур транспорт аравачасида бўлган. Улар Хайруллони ярим соатлар чамаси кутишади, кейин мотоциклга ўтириб сув омбори бозорчасидан бензин олиб, яна дам олиш масканига қайтишади. Шу ерда майда-чуйда истеъмол молларини сотиб турган аёлдан Хайруллонинг келган-келмаганлигини суриштиришади. Аёл Хайруллони кўрмаганлигини айтганидан кейин, шериклари мабодо у келиб қолса, мотоциклни олиб кетганликларини айтишини илтимос қилишади.

Шу тариқа Баҳром Мирзаев мотоциклда, Ёқуб Аҳадов шу ерда турган оқ рангли «тико»га миниб уй-уйларига жўнашади.

Улуғбек Чориев ўз кўрсатмасида Хайрулло билан мотоциклда унинг шериклари чўмилаётган жойга боришганлигини, кейин у «кийимларини ечиб, қўлида бўлган пиво билан сувга кириб кета бошлаганини» кўради.

Савол туғилади: У. Чориев Х. Эркаевни «мотоциклдан тушиб, дарҳол ечиниб, сувга тушди» деб кўрсатма берган, Ё. Аҳадов ва Б. Мирзаевлар «сувдан чиққанимизда мотоциклда Х. Эркаевнинг кўйлаги ва туфлиси турувди, ўзи йўқ эди» деб айтган бўлса, бу гувоҳликлар ўртасида нега зиддият пайдо бўляпти. Агар Х. Эркаев Сув қўрғонига бориб шимини ечиб қолдирган тақдирда ҳам шериклари уни кўришлари ёки чўмилишга келганлардан бирортаси кўрган бўларди-ку! Ҳолбуки, шимининг чўнтагида 23 дона 200 сўмлик бўлган...

Каттақўрғон туман прокуратураси терговчиси мазкур жиноий иш билан танишиб чиқиб, гувоҳлар билан суҳбатлашиб, Х. Эркаевнинг дам олиш масканидаги сув ҳавзасига чўкиши ҳолати бўйича бирорта шахснинг ҳаракатларида жиноят аломатлари мавжуд эмас, деб топди ва 2005 йил 2 август куни шу бўйича жиноят иши қўзғатишни рад қилиш тўғрисида қарор қабул қилди. Ушбу қарор манфаатдор томонларга маълум қилинди ва унинг нусхаси туман прокуратурасига юборилди.

Ана шундан кейин фарзанд доғида куйган ота бу ноҳақликка чидолмасдан турли-туман идораларнинг эшигини қоқа бошлади. У мазкур воқеа юзасидан Самарқанд вилоят прокуратураси, вилоят ИИБ, Республика Бош прокуратураси, Вазирлар Маҳкамасига адолат талаб қилиб шикоят хатлари жўнатди.

2005 йил 17 август Республика Бош прокуратурасидан Самарқанд вилоят прокурорининг биринчи ўринбосари И. Холбековга Т. Эркаев жўнатган ариза бўйича кўрсатилган важларни ҳар томонлама, тўлиқ ва холисона текшириб, натижасига кўра қонуний қарор қабул қилишни ва бу ҳақда ариза муаллифларига жавоб берилишини таъминлашингизни сўрайман, деган хат жўнатилди.

Шунга кўра, Каттақўрғон туман прокуратураси терговчиси А. Муродов мазкур материал юзасидан тўпланган ҳужжатлар асосида ва қўшимча терговолди текширув ҳаракатлари натижасида бирор бир шахснинг ҳаракатларида жиноят аломатлари мавжуд эмас деб топди. 2005 йил 5 сентябрда А. Муродов томонидан мазкур материал бўйича чиқарилган жиноят иши қўзғатишни рад қилиш тўғрисидаги қарорда: «Қўшимча терговолди текширув жараёнида марҳум Х. Эркаевнинг отаси томонидан ўз аризасида келтирилган важлар ҳам батафсил текширилган, лекин бу ҳолатда жиноят аломати борлиги аниқланмаган», дейилади.

Бу хулосалардан қониқмаган Парда бобо яна идорама-идора чопди. Суд тиббий-экспертизада: «Х. Эркаевнинг танасининг юқори қисми сув юзасида, пастки қисми сув ичида турган ҳолда ётибди», деб хулоса берилган, сувга чўккан одамнинг танасининг пастки қисми сув ичида бўлмайди, балки сув юзасида қалқиб туришини ҳамма билади, деб ўз норозилигини билдирди.

2005 йилнинг 17-октябрида Самарқанд вилоят прокуратураси мазкур материал юзасидан жиноят ишини қўзғатишни рад қилиш тўғрисидаги қарорни бекор қилиш ҳақида қарор қабул қилди ва қўшимча терговолди текширув ўтказиш учун ишни яна Каттақўрғон туман прокуратурасига жўнатди.

Унда «ушбу материал назорат тартибида ўрганилганида, терговолди текшируви сифатсиз ва тўла ҳажмда ўрганилмаган» деган хулоса берилди. Шунингдек, марҳумнинг тана қисмида қаттиқ жисмлар таъсирида тан жароҳатлари мавжудлиги қайд этилган ҳолда ушбу жароҳатлар қандай ҳолатда содир бўлганлиги аниқланмаганлиги кўрсатилган.

Мазкур хат яна Каттақўрғон туман прокуратураси терговчиси А. Муродовнинг қўлига келиб тушади ва яна у учинчи маротаба 2005 йил 4 ноябрда ушбу материал юзасидан қўшимча терговолди текшируви ўтказиб, жиноят иши қўзғатишни рад қилиш тўғрисида қарор қабул қилди.

Парда бобо Эркаев яна тинмайди, яна ва яна ўғлининг қотилларини топиш ва ишни адолатли ҳал қилишларини сўраб ариза ёзаверади.

2006 йил 16 февралда Самарқанд вилоят прокуратураси Каттақўрғон туман прокуратураси терговчиси А. Муродовнинг 2005 йил 4 ноябрдаги мазкур материал юзасидан жиноят иши қўзғатишни рад қилиш ҳақидаги қарорни бекор қилади ва ишни Каттақўрғон шаҳар прокурори М. Ҳамидовга жўнатади. Мазкур хатда «терговолди текшируви ҳар томонлама ўтказилмаганлиги сабабли... тўпланган материал сизга алоҳида топшириқ сифатида қўшимча терговолди текшириш ҳаракатларини ўтказишлик учун юборилмоқда», деб қайд қилинган ва бу ҳақда вилоят прокуратурасига 2006 йил 28 февраль кунигача батафсил ахборотнома юбориш лозимлиги кўрсатилган.

Каттақўрғон шаҳар прокуратураси ҳам вилоят прокуратурасига қандай «батафсил ахборотнома» жўнатилганлигини муҳтарам ўқувчи яхши англаб турган бўлса керак.

Бир бегуноҳ инсоннинг умри завол топди, текширувда бир-бирига зид важлар пайдо бўляпти. Буларни суриштириш, воқеани асл моҳиятига етиш, албатта, прокуратура идораларидан катта меҳнатни, касбий маҳоратни талаб қилади.

Парда бобо эса мана бир йилдирки, ана шу зиддиятли ҳолатларга жавоб излаб, адолат талаб қилиб идорама-идора югуради.

Ҳуқуқ-тартибот идоралари жамиятимизда қонун устиворлигини таъминлайдиган асосий пойдевор ҳисобланади. Инсон тақдирига бепарво муносабатда бўлиш, адолат тамойилларига амал қилмаслик халқ ичида мазкур идораларга ишончсизликни келтириб чиқаради, норозилик кайфиятини уйғотади. Ҳар бир ишда адолат устивор бўлсагина, ҳақиқат қарор топади, Парда бобо каби идорама-идора чопиб юрувчилар сони камаяди.

Убайдулла ХЎЖАНИЁЗОВ,
«Hurriyat»нинг махсус мухбири

Қилмиш

ҚИШ ТУНИДАГИ ҚОТИЛЛИК

ёхуд қизил дастали пичоқнинг қизил қонга белангани ҳақида

Ўша тунда фожиа рўй бермаслиги мумкин эди. Нохуш ҳодиса бадмастлик туфайли содир бўлганлигини қотилликка қўл урган Эмина кейинроқ кайфи тарқаганда англаб етди. Улар бегона эмасдилар. Бир-бирларининг уйига тез-тез бориб туришарди. Тубанлик қўйнидаги бетартиб турмуш тарзи, иболи, ҳаёли аёлларга муносиб хатти-ҳаракатлар доирасидан чиқиб кетган қадрдонлар гоҳо ўзлари, гоҳида эркаклар даврасида ароқ ичиб, кайф-сафо қилишарди. Ўзларича дунёнинг лаззатини яшаш тарзида топа олган тор тафаккурли аёллар бундай маишатпарастликнинг оқибати вой бўлишини хаёлларига ҳам келтирмасдилар.

2005 йил 4 декабрь куни Эмина уйдалигида таниши Муҳаммад келиб, меҳмондорчиликка таклиф қилди. Боришга розилик билдирган Э. Ибрагимова ўша куни уйига келган дугоналари Люда ва Нинани ҳам Муҳаммадникига бошлаб кетди.

Меҳмонлар автобусда етиб боришганида соат 15 га яқинлашган эди. Муҳаммад туғилган кунини нишонлаётган экан. Тўкин дастурхон атрофида жой эгаллашди.

"... Бу ерга келаётганимизда йўлда уйимга бориб турадиган Ольга Луговая учраб қолди. У ўзини ҳам зиёфатга олиб кетишимни сўраганида яхшиям инкор қилганим. Бўлмаса, бу ерда кўпроқ ароқ ичиб қўйиб, маст бўлиб олиб, ўртада жанжал чиқарарди", дея хаёлга берилди Эмина.

Тунги соат 1 гача зиёфатда ўтириб, Муҳаммадга аталган тилаклар учун кетма-кет қадаҳ кўтарган аёллар уйларига кетишга тараддудланишди.

Меҳмонлар ташрифидан қувонган уй эгаси М. Бобобеков уларни ўз манзилларигача кузатиб қўйишни лозим топди ва такси ёллади.

...Кайфи борлигидан кўзлари сузилиб, оёқлари гўё ерга тегмаётган Эмина ўз хонадонидаги бетартибликни кўриб, фиғони фалакка чиқди. Бунинг устига Ольга Луговаянинг Райим деган йигитни бошлаб келгани кайфиятини бузди. У чақирилмаган меҳмонни қувиб чиқарди. Бу, албатта, Ольганинг кўнглига оғир ботди.

— Уйни нега тўзитдиларинг?! — дея сўради Э. Ибрагимова холаси Людадан. У қизи Жамила ёрдамида хоналарни тартибга келтирди.

Муҳаммад уйига қайтиб кетмаган экан.

— Мана бу ароқни туғилган куним шодиёнасига боролмаганлар учун олиб келдим, — деди у.

Стол атрофига яна жамланишди. Қадаҳлар яна кетма-кет тўлдирилганидан кейин ароқ ўз таъсирини ўтказди. Кайфи ошиб қолган Эмина Муҳаммадга қараб сузилди.

— Мен жуда совқотиб кетяпман. Юр, анави хонага кириб, бирга ётиб, дам оламиз.

Муҳаммад таклифни қабул қилди. Орадан 10 дақиқа ўтар-ўтмас эшик тақиллади. Кейин Ольга кириб, камзулини олиб беришларини сўради. Эмина унинг илтимосини бажарди. Яна беш дақиқадан сўнг эшик тақиллаганида уй бекаси важоҳат билан даҳлизга чиқди. Ольгани кўриб, бадтар тутақди. Бақир-чақир бошланди. Уларни ажратганида бир машъум фожианинг олди олинган бўларди. Тортишув тафсилоти қуйидагича:

— Ольга, менинг дам олишимга халақит беряпсан. Бориб ухласанг-чи, — деди Эмина.

— Сен ўзинг мунча катта кетяпсан? Нима, менга хўжайинмисан?

Бу гапларни айтган Ольга куракда турмайдиган сўзлар билан сўкинди. Даҳанаки жангдан кейин аёллар бир-бирларини уриб, сочларини юлишди. Жаҳли чиқиб, ёмон кайфиятда ҳансираётган Эминанинг қонга тўлган кўзлари стол устида ётган қизил дастали пичоққа тушди. У пичоқни олиб, Ольганинг қорнига санчганини билмай қолди... Рақиби инграб, букчайиб қолганида қўрқиб кетди. Бақир-чақир, шовқиндан уйғонганлар уларнинг атрофига тўпланишди.

Югургилаб келган Люда хола жиянига таажжубланиб тикилди.

— Нима гап?!

— Мен Ольгани пичоқлаб, ярадор қилиб қўйдим!.. — деди қалтироқ овозда Эмина.

Люда хола ва Жамила Ольгани караватга ётқизишди.

— Ҳозир "тез ёрдам" чақирамиз!

— Аҳволим яхши, — деди Ольга, — тинч қўйинглар, мен ухлашим керак.

Аёллар қўлларидан келганча жароҳат жойига малҳам қўйишга ҳаракат қилишди.

"... Ўнг чов соҳаси қорин бўшлиғига ўтмаган, кесилган — санчилган яраси, чов соҳаси, қорин парда орти томирларининг шикастланиши, ташқи қон кетиш, қон кетишдан кейинги ўткир камқонлиги, ўткир юрак қон-томир етишмовчилиги каби асоратлари билан ўлимга олиб келган". (Суд тиббиёт экспертизасининг 2005 йил 15 декабрдаги 25-сонли хулосасидан).

Ольга Луговая ҳаёти учун хавфли бўлган оғир тан жароҳатлари туфайли дунёдан бевақт кўз юмди.

Ўзбекистон Республикаси ЖКнинг 104-моддаси 3-қисми "Д" бандида назарда тутилган жиноят аломатларини содир этганликда айбдор деб топилган Эмина Ибрагимова ўз қилмиши туфайли 7 йил озодликдан маҳрум этилди. Жазо умумий тартибли колонияларда ўталадиган бўлди.

Ольга Луговая тубанликда кечирилган турмуш тарзи туфайли ҳаётдан бевақт кўз юмди. Лекин Эмина (кайфи тарқаган бўлса) арзимаган сабаб билан ўчакишиб, бир инсоннинг умр шамини эрта сўндирганидан азият чекармикан? Агар виждони бўлса, у ҳали кўп азоб чекади.

Шерали ҲИКМАТОВ,
жиноят ишлари бўйича Боёвут туман судининг раиси
Ҳасан АБДУВОҲИДОВ,
журналист

Малла сочга ҳали-бери тушмас қиров, «Опа» дегин, боламлигинг сезмас биров.

Жаҳонгир МИРЗО чизган сурат

ЎЗБЕКИСТОН ОЛМОСЛАРИ

(Давоми. Бошланиши 1-бетда).

1993 йилдан 2006 йилгача бўлган даврда Ўзбекистон Республикасининг ўз темир-маъдан хом ашё негизини яратиш имконини берувчи илмий-тадқиқот ишлари ўтказилди ва ҳозирда ҳам давом эттирилмоқда. Марказий Қизилқумдаги мезозой даврига оид ётқизиқларнинг маъданлилиги истиқболлари баҳоланди ҳамда цемент саноати эҳтиёжлари учун яроқли бўлган темир–маъдан хом ашёси ресурслари қидириб топилди.

—Олмослар-чи, олмослар? Уларга нисбатан ҳам "ўзимизнинг олмос" иборасини қўллай оламизми? Лицейдаги география ўқитувчимиз Ўктам Муталов: "Қадим-қадимларда хитойликлар бизнинг ҳудудларимизга олмос излаб келишган. Улар қазув ишларини олиб борган жойларнинг изларини геологияда ишлаб юрган вақтларим кўрганман", дегандилар. Ўшанда бу гаплар Африка олмос конлари ҳақида қизиқиб ўқиб юрган биз — ўқувчилар учун катта янгилик бўлган эди.

— Адоғига етган асрнинг 40-йилларигача илмий доираларда Ўзбекистон ҳудуди фойдали қазилмаларга бой эмас дея қараларди. Қадимги қўлёзмалардан маълум бўлдики, ўлкамизда эрамиздан илгари ҳам ўз даври учун йирик ҳисобланган конлар бўлган экан. Бундай конларнинг қолдиқлари ўрганилиб "Қадимги хитой лағмлари" деб атала бошланди. Албатта, мазкур атама бежизга истеъмолга кирмаган. Ҳақиқатан ҳам, хитойликлар карвон йўллари орқали келиб юртимизда қазиш ишларини олиб борганлигини тарих кўрсатиб турибди. Лекин улар олмос қазиб олган деган фикрга шахсан мен қўшилмайман.

—Нима учун? Бизда олмос учрамайдими?

— Жўғрофий ўрнимизга кўра юртимиз XX аср охирларигача дунёда маълум бўлган олмос конлари турларига мос келадиган геологик шароитларга бой ўлкалар сирасига кирмасди. XX асрнинг 80-йилларида Чотқол, Ҳисор тоғларида олмослар бошқа қазилмалар билан бирга яккам-дуккам учрай бошлаганди. Бу йўналишда жиддий изланишлар эса охирги ўн йилликда амалга оширилди. Ҳаракатлар зое кетмади: Республикамизнинг бир қатор регионларида олмосли минераллашув намоёнлари аниқланди. Жанубий Нурота тоғларида олмосли жинсларнинг янги тури – ўлчами 0,05 дан 0,2 мм.гача олмосларнинг кристаллари мавжуд бўлган Чиғатой мажмуасида мелонократли карбонатитлар топилди.

—Демак, "Ўзбекистон олмослари", шундайми!?

— Фикримча, бу сўзларни айтишга бироз шошмай турганимиз маъқул. Чунки бунга ҳали улгурамиз. Бизда олмоснинг Австралия типи учрагани истиқболга ишонч билан қарашимизга имкон беради ва бу янгилик кўпгина хорижликларни ҳам қизиқтириб қўйди. Ҳозирда ушбу объектнинг саноат аҳамиятини баҳолаш қўшимча махсус ишларни амалга оширишни талаб қилмоқда.

Фаррух ЖАББОРОВ
ёзиб олди

Бунёдкорлик

БЕКОБОДДА ЯГОНА

саккиз йилдан буён деярли тўхтаб қолган корхона ишга тушди

Қайси куни ишдан қайтаётиб бири 70 дан ошган, иккинчиси элликлар атрофидаги икки кишининг гурунги қулоғимга чалинди. Отахон йўл ёқасида пишиқ ғиштдан кўтарилган янги уйга ишора қилиб:

— Ғиштни Тошкентдан олиб келишяптимикан, айниқса, кейинги пайтда ғиштли иморатлар хийла кўпайиб қолди, — деди.

— Йўғ-э, — деди иккинчиси жавоб тариқасида. — Ҳожи бува мен ҳам аввалига шундай деб ўйлагандим. Маҳалламиздаги спорт залини ҳам ана шу ғиштдан қуришаяпти. Сўраб-суриштирсам, ўзимизники, Бекободники экан. Хос участкасидаги Сирожиддин деган йигит банкдан 20 миллион кредит олиб бир ишлаб, бир ишламаётган ғишт заводини оёққа турғизибди. Бу ғиштлар ана шуники.

— Ундай бўлса ўша йигитнинг отасига раҳмат. Кўп савоб иш қилибди.

Касбимиз тақозосига кўра, ана шу заводнинг фаолияти билан қизиқдик. Маълум бўлишича, бир пайтлар хийла машҳур бўлган Бекободдаги бу завод кейинги 7-8 йил ичида иқтисодий муаммоларга дуч келиб, ишлари ўлда-жўлда бўлиб қолган экан. Сирожиддин Оллабердиев банкдан катта миқдорда кредит олиб, ана шу заводга сарфлабди. Завод бир йилдаёқ оёққа туриб олди, десак муболаға бўлмайди. У асосан замонавий, ихчам, пишиқ ва харидоргир ғиштлар ишлаб чиқаришни йўлга қўйди. Ҳозир шаҳардаги деярли барча янги бинолар, шахсий уйлар, ана шу завод ғиштидан бунёд бўляпти. Корхона айни пайтда Бекободдаги машҳур Металлургия комбинатининг қурилиш ва таъмирлаш корхонаси билан ҳамкорликда иш олиб боряпти.

Завод ишга тушганидан кейин юздан ортиқ киши иш билан таъминланди. Завод ҳозирнинг ўзидаёқ маҳсулотларини қўшни мамлакатларга экспорт қилиш режаси бор. Айрим хорижий фирма ва компаниялар билан шартнома ҳам тузилган.

Галдаги вазифа корхона ичидаги темир йўлларни созлашдан иборат. Ана шундан кейин яна ўнлаб кишилар иши бўлишади.

Заводнинг иш бошлаганига ҳам 1 йил тўлмаган бўлса-да, ҳомийлик қилишга ҳам улгурди. Шаҳардаги ғиштчилар маҳалласида жойлашган мактаб, болалар боғчасини таъмирлашга бош-қош бўлди, маҳалла аҳолисини ичимлик сув билан таъминланишига ёрдам берди. Бундан ғиштчилар маҳалласи аҳли мамнун.

Турдиқул НОРМАТОВ

Мутолаа

СУД ОЧЕРКЛАРИ

журналист Жўра Бобораҳмат уларни тўплам қилди

Ҳаётни улкан бир уммонга ўхшатиш мумкин. Унда турли хил жонзот ва набототларни учратасиз. Уларнинг ҳаракатларини диққат билан кузатсангиз, жуда кўп ғаройиботларнинг гувоҳи бўласиз.

Ҳа, ҳаётда ҳам бир-бирига ўхшаш, шу билан бирга бир-бирини инкор қиладиган феъл-атворли инсонлар кўп учрайди. Ҳаётда уларнинг ҳам ўз ўрни бор, албатта.

Журналист Жўра Бобораҳмат кундалик ҳаётимизда учраб турадиган ана шу образларни маҳорат билан қаламга оладиган ижодкорлар сирасига киради.

Мен Ж. Бобораҳматнинг ижодини узоқ йиллардан буён кузатиб келаман. Унинг матбуотда чиқишлари, айниқса, Республика телевидениеси орқали намойиш этилаётган "Бир жиноят изидан", "Ҳаёт ва қонун" номли муаллифлик кўрсатувлари ҳеч кимни бефарқ қолдирмайди. Ж. Бобораҳмат бир неча йиллик иш тажрибалари, кузатиши, воқеа-ҳодисаларни ўрганиши асосида суд очерклари юзага келди. "Жар ёқасидаги пушаймон" номли мўъжазгина китобча журналистнинг кўп йиллардан буён ҳаётни кузатиш ва изланишлари маҳсули.

Айтиш керакки, ҳужжатли асар яратиш учун ижодкордан, аввало, зийраклик, сезгирлик, ҳар бир воқеани синчковлик билан ўрганиш талаб этилади. Тўғриси, криминал воқеалар ҳақида ёзиш ҳамманинг ҳам қўлидан келавермайди. Журналист Ж. Бобораҳматов эса бунинг уддасидан чиқа олган. Унинг суд очеркларида ҳаётда рўй берган реал воқеалар ўз аксини топган. Очеркларда асосан мол-дунё, манфаат учун оддий одамларнинг жонига қасд қилган пасткаш, жирканч кишиларнинг манфур башаралари очиб ташланган.

Китобчадан жой олган "Ожизлик" очеркида ўн гулидан бир гули очилмасдан, бир гуруҳ жиноятчилар томонидан ҳаёти барбод этилган Наргиза Эгамқуловнинг аччиқ қисмати ҳақида ҳикоя қилинган. "Муҳаббат қурбони"да сурхондарёлик спортчи қизнинг бевақт хазон бўлган умри ҳақидаги тафсилотлар ўз аксини топган. "Ҳақбой" очеркида бойликка муккасидан кетиб, босар-тусарини билмай қолиб хотин ва болаларини оёқ ости қилган Ҳақбой Турсунқуловнинг фожеали ҳаёти таъсирли тарзда очиб берилган бўлса, "Рустам ва Феруза"да нафс балосига учиб, ёстиқдошини қотил ёллаб ўлдирган енгилтак аёлнинг кирдикори фош этилган.

"Сойшилдир", "Қозонга яқин юрсанг", "Асранди қиз" очеркларида ҳам жиноят кўчасига кириб қолган бир гуруҳ кишиларнинг тақдири, уларнинг нафс ва бойлик учун ҳар қандай ёвузликдан ҳам қайтмасликлари маҳорат билан очиб берилган.

Суд очеркларида акс этган воқеаларнинг қаҳрамонлари ён-атрофимиздаги одамлар. Бири оддий уй бекаси бўлса, яна бири мактаб ўқитувчиси, яна бошқаси эса кирақаш ҳайдовчи. Ғалати одамларнинг ғалати, сир-синоатга бой тақдирлари.

Улар содир қилган жиноятларини биров билмайди деб хотиржам юришади. Аммо халқимизда "Қинғир ишнинг қийиғи қирқ йилдан кейин ҳам чиқади" деган нақл бор. Минг йиллардан буён ҳаёт синовларидан ўтган бу доно нақл тўпламдаги ҳар бир очеркда ўз ифодасини топган.

Тан олиб айтиш керакки, журналист пихини ёрган жиноятчиларнинг кирдикорларини очиб ташлашда қилни қирқ ёриб, кечани кеча, кундузни кундуз демай меҳнат қилаётган ички ишлар, прокуратура ходимларининг машаққатли меҳнатини жуда яхши кўрсатиб берган.

Журналист Ж. Бобораҳматнинг суд очеркларида ҳушёрликка даъват бор. Жиноятчилар қўлида умри фожиа билан тугаган кишилар ҳақида ҳикоя қилар экан, журналист ҳар биримизни ён-атрофимизга ҳушёр боқиб, бепарво бўлмаслик ва инсонга бир марта ато этилган ҳаёт гавҳарини асраб-авайлашга чақиради.

Очеркда воқеалар журналист суриштируви орқали маҳорат билан акс эттирилган. Энг муҳими, очеркларни ўқиб у билан яқиндан танишган кишида чуқур изтироб пайдо бўлиши билан бирга, жиноятчи деган қабиҳликнинг умри қисқалиги, унинг охир-оқибат завол топишига ишонч ҳосил бўлади. Очеркларда илгари сурилган энг муҳим ғоя ҳам ана шу. Унинг ўқувчи учун тарбиявий аҳамияти ҳам шунда деб ўйлаймиз.

Юсуф ҲАМДАМОВ,
ЎзМУ доценти

Дараклар

БМТга НИСБАТАН АЙБЛОВ

Бутрос Ғолий БМТни АҚШ истакларини қаноатлантиришдан нарига ўтмаётганликда айблади.

БМТнинг собиқ бош котиби «Шпигель» журналига берган интервьюсида халқаро ташкилотнинг обрўси йилдан йилга тобора тушиб кетаётганини таъкидлаган. Суҳбатда Ғолий БМТнинг расмий Вашингтон таъсирига тушиб қолганлигига исбот тарзда Кана қатлиомини эслатиб ўтди.

Шунингдек, 83 ёшли собиқ бош котиб Ливан муаммоси борасида бугунгача қилинган ишлар БМТ учун андишали бир ҳолат эканлигини айтган. Бутрос Ғолийнинг фикрича, нуфузли ташкилотнинг бундай аҳволга тушиб қолишига АҚШ назоратидан чиқиб кета олмаётгани асосий сабаб бўлмоқда ва вазият шу тахлит давом этар экан, БМТ халқаро майдонда ўз аҳамиятини умуман йўқотиб қўйиши мумкин.

«РЕЙТЕР»НИНГ СОХТА СУРАТЛАРИ

Инглиз ахборот агентлиги фотомухбир Аднан Ҳаж олган суратларда сохтакорлик борлигини тан олди.

«Рейтер» фотомухбири Исроилнинг Байрутдаги ҳаво операциялари вақтида олган суратларида тутунни компьютер ёрдамида янада қорайтирганини билдирди. 2 августда олиб борилган ҳаво ҳужумлари тасвирланган фотоларда ҳам сохтакорлик мавжудлиги ошкор бўлиб қолди. F-16 дан бир бомба отилгани ҳолда Аднан Ҳаж ўзи ишлаган суратларида воқеликни бирмунча бўрттириб берган. «Рейтер» ахборот агентлиги Аднан Ҳаж томонидан ишланган 920 та суратни сохта деб эълон қилди ва у билан ҳамкорликдан воз кечди.

Гулжаҳон НАМОЗОВА
тайёрлади

Нигоҳ

ИНДИГО – САМОВИЙ РАНГ СИРЛАРИ

Ҳам тараққиётимиз ўрганилади, ҳам одамлар ишли бўлади

ЮНЕСКОнинг Тошкентдаги ваколатхонаси Амударёнинг қуйи оқимида «ЮНЕСКО Бош котибининг Орол денгизи ҳавзасига инновацион ва фанлараро ёндашув ташаббусини амалга ошириш» доирасида «Кўҳна Хоразм олтин ҳалқаси» халқаро сайёҳлик маршрути лойиҳасини амалга оширмоқда.

Кенг қамровли ушбу лойиҳа қуриб бораётган Орол денгизи бўйида яшовчи аҳоли учун янги иш ўринлари ташкил этиш, табиий ва маданий меросни сақлаш, сув ва бошқа табиий ресурслардан тежабтергаб фойдаланиш, кўҳна Хоразм тамаддунини қайта кашф қилиш орқали экологик, қишлоқ хўжалик ва маданий сайёҳликни йўлга қўйиш ва унга керак бўлган инфратузилма, хусусан, меҳмонхоналар, ўтов лагерлари қуриш, ҳунармандчилик буюмлари ишлаб чиқариш, йўриқнома китоблари чоп этиш, сайёҳларга хизмат кўрсатувчи мутахассисларни етиштириш сингари масалаларни қамраб олади.

ЮНЕСКОнинг Ўзбекистондаги ваколатхонаси консультанти, профессор Абдуқодир Эргашевнинг айтишича, айни пайтда лойиҳанинг 1-босқичи амалга оширилмоқда. Ундан асосий мақсад Амударёнинг қуйи қисмида пайдо бўлган тамаддунни нафақат тарихий обидалар мисолида, қолаверса, суғориш, экология ва бошқа омиллар билан боғлиқ ҳолда ўрганишдир. Лойиҳа доирасида Хоразм тарихини ўрганиш бўйича анча тадқиқотлар олиб борилди. Илгари Хоразмни тадқиқ қилган С.Толстов, И.Савицкий, Я.Ғуломов сингари олимларнинг асарлари инглиз тилига таржима қилиниб, чоп этилмоқда. Шунинг баробарида лойиҳа доирасида ер ва сув ресурсларидан ҳам тўғри фойдаланишни маҳаллий аҳоли онгига сингдириш мақсадида тушунтириш ишлари олиб борилмоқда.

ЮНЕСКО Германиянинг халқ университетлари ассоциацияси билан бирга маҳаллий аҳоли вакилларидан сайёҳларга хизмат кўрсатадиган мутахассисларни тайёрлаш юзасидан махсус ўқув курслари уюштиряпти.

Унутилиб кетаёзган тўқимачилик санъатимизни қайта тиклаш йўлида

Профессор А.Эргашевнинг таъкидлашича, Нукус, Хива, Мўйноқ шаҳарларида халқнинг йўқолиб кетаёзган гиламдўзлик, мато тўқиш сингари касб-ҳунарларини қайта тиклаш учун махсус ўқув курслари ташкил қилиниб, ўқувчилар ЮНЕСКОнинг махсус стипендияларини олиб ўқимоқдалар.

Миллий осори атиқаларимизни кўриш учун хориждан келаётган сайёҳлар бундай ҳунармандчилик ашёларини жон-жон деб сотиб олади. Бундай ишлар Бухоро шаҳрида ҳам йўлга қўйилган. Келгусида Бойсун туманида ҳам мато тўқиш марказлари ташкил этиш режалаштирилмоқда.

Зикр этилган лойиҳага кўра, бир тарафдан, маҳаллий аҳоли иш билан таъминланади, иккинчи тарафдан, ота-боболардан мерос бўлиб келган касб-ҳунарлар қайта тикланади. Учинчидан, табиий ранглар билан анъанавий йўлда тайёрланган ҳунармандчилик буюмлари чет эллик сайёҳлар ўртасида харидоргир бўлади.

Энг муҳими, тўқилаётган гиламлару матоларга ишлатилаётган ранглар ҳам табиий йўл билан олинаётгани уларнинг бозорини янада чаққон қилса ажаб эмас. Чунки кейинги пайтда маърифий дунёда ўзгача бир тамойил кўзга ташланмоқда: табиий матою рангларга эҳтиёж ортиб бормоқда.

Профессорни кувонтирган илоҳий бўёқ индиго ўсимлигидан олинади

Ранглар ҳақида гап очилиши биланоқ профессор столнинг устида турган 2 та пробиркани қўлига олади-да, жўшиб сўзлай бошлайди:

— Мана шу икки рангни индиго ўтидан олдик. Шу пайтгача унинг ватани Ҳиндистон деб ҳисобланган ва ҳеч ким уни саноат учун Марказий Осиёда экиб кўрмаган. У ҳатто индиго ўсадиган минтақалар атласига ҳам киритилмаган. Биз уни Ўзбекистоннинг турли минтақалари: Қорақалпоғистон, Хоразм, Сурхондарё ва Тошкент вилоятларида синаб кўряпмиз. Уни тупроқ унумдорлиги тушиб кетган, нари борса, 6-7 центнер ҳосил берадиган далаларда ўстиряпмиз. У тупроқ унумдорлигини ҳам оширар экан. Етиштириш баробарида ундан ранг ажратиб олиш технологиясини ҳам ишлаб чиқдик ва олинган рангни ҳозирги кунда гиламдўзлик ва мато тўқишда ишлатяпмиз. Қолаверса, индигодан ранг ажратиб олиш технологияси жуда арзон. Буни "Ўзбекенгилсаноат" корхоналарига бемалол татбиқ этиш ва у ерда ишлаб чиқарилаётган матоларда синаш мумкин. Негаки, табиий ранг инсон саломатлиги учун ҳам фойдали, аллергия қўзғатмайди.

Маълум бўлишича, Американинг машҳур жинси шимлари дастлаб индиго – табиий мовий ранг билан бўялган, аммо кимёвий йўл билан олинадиган синтетик бўёқ ишлаб чиқарила бошлагач, унга эҳтиёж бўлмай қолган.

Индиго ўнгиб кетмайдими, деб сўраганимизда, Абдуқодир ака Тутанхамоннинг кийимидаги индиго ранги орадан 3500 йил ўтиб ҳам асл ҳолидай сақланиб қолганини, японлар мовий рангни илоҳий ранг деб ҳисоблашини, илгари замонларда бу рангга бўялган кийимларни фақат императорлар кийганини айтди.

Унинг айтишича, бу ранг ўзбеклар учун ҳам бегона бўлмаган. Масжиду мақбаралар девору шифтидаги мовий ранг устуворлиги, гумбазлари кошинлари, асосан, самовий рангга бўялиши сабаби бу рангнинг илоҳий деб ҳисоблanганидандир. Ҳатто ҳазрат Навоийнинг кексайиб қолган пайтлари тасвирланган суратидаги чакмони ранги ҳам мовий экан.

Индиго – келажак ранги

Кейинги йилларда табиий маҳсулоту кийим-кечакларга эҳтиёж ортиб бораётгани бежиз эмас. Сабаби оддий: инсоният синтетикадан беза бошлади. Шунинг учун бўлса керак, Европанинг 6 давлати: Финляндия, Англия, Франция, Германия, Италия ва Испания табиий ранглар ишлаб чиқариш бўйича жадал равишда тадқиқотлар олиб бормоқда. Бу тадқиқотлар, асосан, индигони Европада етиштиришга қаратилган.

А.Эргашевнинг фикрича, Ўзбекистон шароитида индиго етиштиришни йўлга қўйишнинг ўзига хос афзалликлари бор. Биринчидан, рангларни импорт қилишга сарфланаётган валюта тежаб қолинади, иккинчидан, ундан ранг олиб экспорт қилинадиган бўлса, анча валюта ишлаб олиш мумкин, учинчидан, асосий қишлоқ хўжалик экини бўлмиш пахта ҳосилини деярли бермай қўйган ерларга экилади ва тупроқ микроэлементлар билан бойитилади.

Хулоса ўрнида

Тарихчиларнинг шоҳидлик беришича, Кореяда бундан 5 аср муқаддам Йи сулоласи ҳукмронлик қилган йилларда кулолчилик жуда тез ривожланиб, ним ложувард рангдаги сопол идишлар тайёрлаш декоратив санъатнинг чўққисига кўтарилган эди. Аммо кейинчалик мустамлака даври ўша санъатнинг унутилиб кетишига сабаб бўлди.

Йу Ҳай-Кан деган кулол уни археологик қазишмалар чоғида топилган сопол бўлакларига қараб 50 йил деганда қайта тиклади.

Ўша сирланган сопол идишларнинг ранги ним мовий экани ушбу рангнинг Кореяда ҳам нечоғли қадрланганидан нишонадир. Ўзимизнинг сопол идишларга ҳам синчиклаб назар солсангиз, мовий ранг устувор эканини кўрасиз.

Анъанавий гиламу матоларга табиий йўл билан олинган мовий ранг берилиши миллатнинг ўзлигига қайтиши рамзидай. Миллий байроғимиздаги ранглардан бири мовийлиги ҳам бежиз эмас. Бунга кўнгли "лирик" бўлган "генетик" олим Абдуқодир Эргашев ҳаммамиздан кўра кўпроқ ишонади.

www.gzt.uz дан олинди

Шахс

МИНГ ОТЛИ АРАВАНИ БОШҚАРИШ СИРИ

Хитой Халқ Республикаси Раиси Ху Цзинтао сиёсий фаолиятига назар

Дунёнинг бешдан бир қисм аҳолиси истиқомат қилаётган Хитой давлати бугун халқаро сиёсатни мувофиқлаштирадиган, сайёрамизнинг турли нуқталарида рўй бераётган воқеа-ҳодисаларга бевосита таъсир кўрсатадиган бармоқ билан санарли давлатлардан бирига айланди. Албатта, Хитойнинг бу даражага етиши учун мамлакат кўп минг йиллик тарихга эгалиги ёхуд энг кўп аҳоли яшаётган ҳудуд экани кифоя қилмайди. Бу борада ҳукумат ва давлат раҳбарлари, хусусан, Хитой Халқ Республикаси Раиси Ху Цзинтао катта ўрин тутади. Шу боис, охирги пайтларда улкан бир давлат бошқарувчиси сифатида ушбу сиёсатдон ҳаёти ва фаолиятига бўлган қизиқиш ошиб бормоқда.

Ху Цзинтао 1942 йилнинг 25 декабрида Хитойнинг шарқий музофотларидан бири Аньхойда дунёга келди. Келгусида ҳаётнинг кўп аччиқ-чучугини тотиб кўришга маҳкум бўлган болакай турфа ташвишлар теграсида вояга етди. Беғубор гўдаклик чоғлари ортда қолиб, оқ-қорани таний бошлаган Ху Цзинтао жуда қашшоқ оилада туғилгани, ота-онасининг бор-буди онда-сонда ҳосил бериб қоладиган бир парча ер эканини англаб қолди. Ана шунда ҳали қишлоқнинг содда бир йигити бўлган Цзинтао чуқур илм олиш ва қашшоқликда умр кечираётган оиласи ҳамда яқинларини билим ва ақл воситасида фаровонликка олиб чиқишга аҳд қилди.

Ху Цзинтао ана шу эзгу мақсад ижобати йўлида 1960 йили Хитойдаги етакчи олий ўқув юртларидан бири Пекин университетига ўқишга кирди. Ўша пайтларда Хитойда қишлоқ хўжалиги ислоҳотлари давом этар ва айнан шу соҳадаги мутахассисларга катта эҳтиёж бор эди. Шу боис ҳам, Ху Цзинтао гидротехника ихтисослигини танлади. Қаҳрамонимиз университетдаги таҳсил йиллариданоқ ташкилотчилик қобилиятини кўрсатди ва жамоатчилик ишларида фаол иштирок этди.

Хитойда бошқа давлатларда учрамайдиган ўзига хос анъана шаклланган. Буюк девор мамлакатида кимки юқори давлат лавозимларини эгаллашни истаса, энг аввал коммунистик партияга аъзо бўлади. Шу билан сиёсий фаолиятга йўл очилади, олдда турган тўсиқлар ўз-ўзидан йўқолади. Айни пайтда Хитой Халқ Республикасини Раиси вазифасини бажараётган Ху Цзинтаонинг таржимаи ҳолида ҳам партия иши билан боғлиқ фаолият асосий саҳифани ташкил этади.

Бўлажак давлат раҳбари 22 ёшидаёқ мамлакатдаги етакчи ва ҳукмрон партияга аъзо бўлди. Бу воқеа амалда Ху Цзинтао сиёсий фаолиятини бошлаб берди.

Университетни битирган қайноқ қонли талаба Хуанхэ дарёсида бунёд этилаётган ГЭС қурилишида иштирок этиш учун Хитойнинг узоқ ғарбий музофотига юборилди. Оғир участкаларда фидойилик билан меҳнат қилиб ўзини кўрсатган Ху Цзинтао кўп ўтмай партия бошқарув идораларига ишга таклиф этилди. Турли бошқарув лавозимларида хизмат қилган ёш арбоб 1980-йилларга келиб Хитойнинг кўзга кўринган сиёсий етакчиларидан бирига айланди.

1984 йили у мамлакатдаги миллионлаб ёшларни бирлаштирган Хитой ёшлар иттифоқига раҳбар қилиб сайланди. Масъул вазифада ўз қобилиятини яна бир карра намоён эта олган арбобга Хитойнинг энг мураккаб вилояти — Тибет музофоти раҳбарлиги ишониб топширилди. Бу пайтга келиб, Ху Цзиньтао мамлакатнинг ўша вақтдаги раҳбари Мао Цзедун ишонган ва суянган мансабдорлардан бирига айланганди.

Шу тариқа ўтган йиллар мобайнида турли юқори лавозимларда хизмат қилган арбоб 1998 йили Хитой Халқ Республикаси Раисининг ўринбосари бўлди. Ху Цзинтао бир пайтнинг ўзида мамлакатдаги нуфузли сиёсий идора — Марказий Кенгаш қошидаги Олий мактабга ҳам бошчилик қилди.

Хитойни кўп йиллар идора қилган Мао Цзедун ўз ўрнига шогирдини қолдириб кетишни ихтиёр этди. Ана шу хоҳиш ифодаси сифатида Ху Цзинтао 2002 йили Хитой коммунистик партияси бош котиби этиб сайланди. 2003 йилнинг мартидан эса Хитой Халқ Республикасининг Раиси сифатида иш бошлади.

Хитой ҳали ҳануз коммунистик бошқарув тузумида яшаётгани сабабли, мамлакатда ҳукумат мансабдорлари, давлат раҳбари тўғрисидаги маълумотлар кўп-да ошкор тарқатилавермайди. Айниқса, давлат раҳбарининг шахсий ҳаёти ҳар доим ҳам парда ортига яширилади...

Хитой Раиси санъат ва адабиётга қаттиқ ихлос қўйган. Бу қизиқиш ва интилиш талабалик давридан мерос: маълумотларга қараганда, Ху Цзинтао университетдаги таҳсил йиллари бадиий ижод билан шуғулланган, ҳатто талабалар рақс ансамблида ҳам иштирок этган. Театр ва киноға муҳаббат қўйган давлат раҳбари ҳали ҳам қўшиқ куйлаб туради.

Ху Цзинтаога яқин бўлган кишилар унинг ҳофизаси ўта кучли экани, кўп йиллик воқеа ва юзлаб одамларни хотираси сақлаб қола олишини айтишади.

Ху Цзинтао ғарбона демократияга қарши кескин қарашлари билан танилган. Айни пайтда жуда юқори суръатда ривожланаётган мамлакатга бошчилик қилаётган сиёсатдон Шарқ халқлари чуқур тарихий илдизга эга бўлган миллий анъана ва қадриятларга эга экани, Ғарб давлатларининг демократияга асосланган эркинлик ғоялари бу қадриятларга мос келмаслигини урғулайди.

Ху Цзинтао давлат бошлиғи сифатида иш бошлаган дастлабки даврларданоқ коррупция ва порахўрликка қарши кураш сиёсий фаолиятининг асосий йўналиши эканини эълон қилганди. Дарҳақиқат, айни пайтда Хитойда порахўрлик ўта оғир жиноят саналади ва бу қилмишни содир этганлар ўлим жазосига тортилади.

Ўз навбатида Ғарб мамлакатлари Ху Цзинтаони демократик тамойиллар, матбуот ва сўз эркинлигига қаршиликда айблашади. Шунингдек, Америка ва Европа сиёсатчилари Хитойда ҳукуматни танқид қилгани учун кўплаб оммавий ахборот воситалари ходимлари ҳибсга олинаётгани ва мамлакат журналистлар қамоқхонасига айланиб қолганидан хавотир билдиришади. Хуллас, Хитой Раиси ҳақида ана шундай бир-бирига зид турфа қарашлар шаклланган.

Қадимги Хитой ҳикматларидан бирида тожу тахтга эга бўлиш, давлатни идора этиш минг от қўшилган аравани бошқаришдан мушкулроқ экани айтилади. Дарҳақиқат, давлатни, боз устига, дунёдаги энг кўп аҳоли яшаётган мамлакатни идора этиш ҳазил иш эмас. Осиёнинг кўзга кўринган сиёсатдонларидан бўлган Ху Цзинтао қадимги ҳикматда айтилган ана шу мураккаб ва мушкул вазифани қойилмақом бажаришга ҳаракат қилиб келмоқда.

Собиржон ЁҚУБОВ

РАҚАМ

Жорий йилда Хитой Халқ Республикасининг аҳоли жон бошига тўғри келадиган миллий даромад 1500 долларни ташкил этди.

ДИҚҚАТ, ТАНЛОВ !

Республика электрон ва босма оммавий ахборот воситалари учун танлов

Мамлакатимиздаги ёш истеъдод эгаларини кашф этиш, уларнинг санъатини оммалаштириш, иқтидорларини қўллаб-қувватлаш ва рағбатлантириш мақсадида «Ўзбекистон маданияти ва санъати форуми» жамғармаси ва «Камолот» ёшлар ижтимоий ҳаракати Марказий Кенгаши ҳамкорлигида «Келажак овози» республика кўрик-танлови ўтказиб келинмоқда. Танловнинг янада кенг миқёсда ўтказилишини таъминлаш, республиканинг барча ҳудудларда истиқомат қилаётган ёш иқтидор эгаларини чорлаш мақсадида Нодавлат электрон оммавий ахборот воситаларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фонди ва Ўзбекистон Мустақил босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фонди ўз фаолият дастурлари доирасида электрон ва босма оммавий ахборот воситалари журналистлари ўртасида кўрик-танлов эълон қилади.

Танловда мулк шаклидан қатъий назар, юридик шахс бўлган ва Қорақалпоғистон Республикасида, Ўзбекистоннинг вилоятлари ва туманларида фаолият кўрсатаётган электрон ва босма оммавий ахборот воситалари иштирок этиши мумкин.

Танловни ўтказиш шартлари

Танлов икки босқичда ўтказилади: биринчи босқичда вилоят саралаш босқичи жараёнларини ёритиш бўйича ижодий ишлар жорий йилнинг 25 августига қадар қабул қилинади ва Мустақиллик байрами арафасида якунланади ва ғолиблар тақдирланади. Иккинчи босқичда эса «Келажак овози» танловининг республика саралаш ва финал босқичи жараёнлари ёритишга қаратилган ижодий ишлар қабул қилинади ва танлов якунида ғолиблар тақдирланади.

Танловга тақдим этилган телерадиомаҳсулотлар ЎзНТТ Бадиий Кенгаши ва ЎзЭОАВМА Маслаҳат маркази томонидан қабул қилинади, ўрганиб чиқилади ва ишчи гуруҳ хулосаси тайёрланади.

Танловга тақдим этилган босма нашрларда чоп этилган ижодий ишлар Ўзбекистон мустақил босма оммавий ахборот воситаларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фонди маслаҳат кенгаши томонидан қабул қилинади, ўрганиб чиқилади ва ишчи гуруҳ хулосаси тайёрланади.

Ишчи гуруҳлар томонидан тайёрланган хулосалар соҳа мутахассисларидан ташкил этиладиган нуфузли Ҳайъат аъзолари муҳокамасига тақдим этилади.

Ҳайъат аъзолари тақдим этилган ижодий ишларнинг «Келажак овози» республика танловининг мақсад, моҳияти ва аҳамияти қай даражада тўлиқ ва кенг очиб берилганлиги, профессионал тарзда ёритилганлиги, ижодий ва техник савиясига қаратилган мезонлар асосида ғолибларни аниқлайди.

Тақдим этилган телерадиомаҳсулотлар рус ёки ўзбек тилида, сифатли дискда, сценарийси билан биргаликда қабул қилинади. Унга телерадиостанция ҳақида маълумот, муаллифнинг профессионал фаолияти, паспорт маълумотлари илова қилинади.

Тақдим этилган материаллар икки қатор оралиғида, икки нусхада, босма ҳолда 5-10 саҳифадан иборат бўлиши, ўзбек ёки рус тилларида тайёрланган бўлиши керак.

Ишга босма нашр тўғрисида маълумотлар — нашр номи, муассислари, бош муҳаррири, ихтисослашуви, адади, тарқатилиш ҳудуди, манзили.

Муаллиф тўғрисида — фамилияси, исми, профессионал фаолияти тўғрисида қисқача маълумот, паспортга оид маълумотлар илова қилинади. Танловга топширилган ижодий ишлар тақриз қилинмайди ва қайтарилмайди.

Танлов ғолибларига мукофотлар

Танлов ғолиблари икки номинация бўйича эълон қилинади:

- «Келажак овози» республика кўрик-танловини ёритишга қаратилган энг яхши телерадиомаҳсулотлар тўплами;
- «Келажак овози» республика кўрик-танловини ёритишга қаратилган энг яхши матбуотда чоп этилган ижодий ишлар тўплами.

Ҳар битта ўринга ғолиблик юқорида кўрсатилган икки номинация бўйича белгиланади.

Икки босқич ғолиблари ҳар икки номинация бўйича қуйидаги тартибда мукофотланади:

- **битта 1-ўрин — 150000 сўм;**
- **иккита 2-ўрин — 100000 сўмдан;**
- **учта 3-ўрин — 50000 сўмдан.**

Босма нашрларда чоп этилган ижодий ишлар ҳар икки босқичда «Келажак овози» республика танловини ёритишга» деган қайд билан танлов матбуотда эълон қилинган кундан бошлаб Ўзбекистон мустақил босма оммавий ахборот воситалари ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фондига қуйидаги манзилга жўнатилади: **Тошкент шаҳри — 700129, Навоий кўчаси 30-уй, 3-қават, 5-хона. Тел.\ факс: 144-12-51**

www.mmf.uz, e-mail: mmf@uzpak.uz.

Электрон оммавий воситаларида узатилган телерадиомаҳсулотлар ҳар икки босқичда «Келажак овози» республика танловини ёритишга» деган қайд билан танлов матбуотда эълон қилинган кундан бошлаб Нодавлат электрон оммавий ахборот воситаларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фондига қуйидаги манзилга жўнатилади: **Тошкент шаҳри — 700000, Ҳ.Олимжон майдони, "Пойтахт" бизнес-комплекси ғарбий томони, 4-йўлак, 2-қават. Тел./факс:137-28-30**

www.naesmi.uz, e-mail: naesmi@mail.ru

«Бандлик» маркази: меҳнат бозори таҳлилидан янги иш ўрнигача

Бозор иқтисодиётининг муҳим талабларидан бири — бу меҳнат бозорини тўғри шакллантириш, мавжуд меҳнат ресурслари ҳаракати ва тақсимотини мунтазам таҳлил этиб бориш ҳамда ижтимоий муҳофазани кучайтиришдан иборат бўлиб, бозор шароитларида бандлик муаммоларини ижтимоий ларзаларсиз таъминлаб туришда муҳим аҳамият касб этади.

Сурхондарё вилоятида ташкил этилган «Бандлик» иш билан таъминлашга кўмак бериш маркази фаолияти билан танишиш жараёнида бунга яна бир карра амин бўлдик.

Вилоятда йирик саноат ишлаб чиқариш корхоналарининг камлиги, воҳанинг ўзига хос маҳаллий шарт-шароитларидан келиб чиқиб, айниқса, олис тоғли ҳудудларда хориж инвестициясининг кириб бормаганлиги каби омиллар боис ортиқча меҳнат ресурсларини жойлаштириш, яъни аҳолининг иш билан банд бўлмаган қатламини доимий иш ўрни билан таъминлаш, айтайлик, мамлакатнинг марказий вилоятларга нисбатан бир қадар оғирроқ кечиши табиий. Албатта, «Бандлик» маркази фаолиятини ушбу ўзига хос муаммоларни таҳлил этган ҳолда олиб боришга ҳаракат қилмоқда.

Марказ раҳбари Қилич Каримовдан олинган маълумотга кўра, «Бандлик» 2005 йилда ўз фаолиятини бошлаган. Бироқ марказнинг бугунги иш кўламини ушбу муддат билан асло қиёслаб бўлмайди. Чунки қисқа фурсат ичида анча-мунча ишлар амалга оширилган. Жумладан, шу муддат оралиғида марказ тамоман шаклланиб улгуриши қаторида 80 нафар ишсиз ёшлар тадбиркорлик соҳасида, 100 нафардан ортиқ киши эса келгусида хорижга иш билан таъминлаш мақсадида корейс тили курсларида ўқитилиб, уларга сертификатлар берилган. Марказнинг оз сонли фаоллари ҳамкорлигида вилоятнинг барча туманларида мониторинглар ўтказилиб, ҳеч бир жойда ўқимайдиган ва ишламайдиган ёшлар аниқланган ва бугунги кунда уларнинг имкониятлари ўрганилмоқда.

Марказнинг энг асосий ютуқларидан бири — бу «Имкон» клубининг ташкил этилганидир. Айни пайтда иш билан банд бўлмаган минг нафарга яқин фуқаролар (асосан ёшлар) клубга жалб қилиниб, уларнинг 390 нафарини доимий иш билан таъминлашга эришилган. Шунингдек, жойларда меҳнат муҳофазаси, техника хавфсизлиги бўйича машғулотлар ташкил этиш йўлга қўйилди. Хусусан, вилоятдаги йирик корхоналардан «Тўполангқурилиш», «Термиз нефт маҳсулотлари унитар корхонаси» ҳамда Шерободдаги қурилиш ташкилотларида шартнома асосида ўқув машғулотлари ўтказилди. Ушбу тадбирларни амалга оширишда вилоят меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш бош бошқармаси мутахассислари жалб этилган.

Марказ ўз фаолиятини Сурхондарё вилояти меҳнат ва аҳолини ижтимоий муҳофаза қилиш бош бошқармаси билан ҳамкорлик асосида олиб бораётгани, айниқса, эътиборга молик. Чунки ушбу ҳамкорлик меҳнат бозорини таҳлил қилиш ва ишларни мувофиқлаштиришда ҳар икки томон учун манфаатли бўлмоқда.

— Мазкур ҳамкорлик биз учун катта имкониятларни бермоқда,— дейди марказ ходими Зокир Бозоров, — чунки бош бошқарманинг барча туманларда бўлимлари мавжуд ва ушбу ҳамкорлик асосида ана шу бўлимлар орқали олис туман ва қишлоқларда ҳам фаолиятимизни кенгайтиряпмиз. Хусусан, мазкур ҳамкорлик натижаси ўлароқ Сариосиё, Узун, Бойсун, Шеробод, Ангор туманларида «Тадбиркорлик асослари» мавзусида ўқиш ташкил этилиб, унга асосан ишсиз юрган ёки тадбиркорлик фаолияти бошлашга тайёргарлик кўраётган ёшлар жалб этилди. Сариосиё, Узун, Бойсун ва Шеробод туманларида эса ҳатто марказ фаолиятини амалга ошириш мақсадида жиҳозланган хоналар ажратилиб, доимий фаолият кўрсатадиган ходимлар тайинланди.

Дарвоқе, бандлик масаласини узлуксиз таҳлил ва тадқиқ қилиш, меҳнат ресурслари ҳаракатини ўрганиш жараёнлари «Бандлик» маркази фаолиятида янги, ўзига хос қирралар очилиши, фаолият соҳасини кенгайтиришга туртки бўлмоқда экан. Айтайлик, воҳада қишлоқ хўжалик соҳасида амалга оширилган ислоҳотлар туфайли мавжуд ширкат хўжаликлари тугатилиб, юзлаб фермер хўжаликлари ташкил этилди. Бироқ ана шу фермерлар, шунингдек, якка тадбиркорлар, деҳқон хўжаликлари аъзоларининг барчаси ҳам янгидан бошлаган фаолиятларининг ҳуқуқий жиҳатларини тўла-тўкис биладилар, деб бўлмайди. Марказнинг вилоят бўйича ўтказган мониторинг — сўровномалари натижаси янгидан ташкил этилаётган тадбиркорлик субъектлари меҳнат бозори, ишлаб чиқаришнинг ўзига хос талаблари ҳамда молиявий-иқтисодий масалаларда ёрдамга муҳтож эканлигини кўрсатди. Марказ ушбу муаммони таҳлил қилиб яқин давр ичида ана шу мутахассислар тайёрлашга кўмаклашишни режалаштирмоқда ва бу хусусда тегишли идоралар ҳамда вилоят ҳокимлигига ўз таклифларини киритишни мўлжаллаган.

«Бандлик» маркази томонидан жиноятчиликнинг олдини олишга кўмаклашиш, айниқса, аввал жиноят содир этиб жазо муддатини ўтаб қайтган ёшлар қайта жиноят оламига кириб қолмаслигини, вояга етмаган ёшлар ва аёлларнинг ижтимоий муҳофазасини ташкил этиш борасида амалга ошираётган фаолияти ҳам диққатга сазовор. Хусусан, вилоят бўйича жазо муддатини ўтаб қайтганларнинг рўйхатини аниқлаш ва уларнинг ишга жойлашувига кўмаклашиш борасида амалга оширилган саъй-ҳаракатлар туфайли 698 нафар жазо муддатини ўтаб қайтган фуқароларнинг 548 нафари (78 фоизи) иш билан таъминланишига, 4 нафарининг эса ижтимоий муҳофазага олинишига эришилган. Шунингдек, вилоятда мавжуд бўлган ишсиз хотин-қизлар тўлиқ аниқланиб, уларни иш ўрни билан таъминлаш, жумладан, жойларда бу муаммони касаначиликни ривожлантириш орқали бартараф этиш мақсадида алоҳида дастур ишлаб чиқилиб, вилоят ҳокимлиги ва бош бошқарма ҳамкорлигида қўшимча иш ўринлари яратиш чора-тадбирлари кўрилаётир.

«Бандлик»нинг келгуси давр иш режалари билан ҳам қизиқдик. Хусусан, унинг истиқболдаги дастурларида вилоятда туризм саноатини ривожлантириш ҳамда бу соҳада ишга кўмак берувчи мутахассислар тайёрлашга қаратилган режалар ҳам ўрин олганки, ушбу дастурнинг амалга ошуви неча минг йиллик тарихга эга воҳа иқтисодининг ривожи учун катта аҳамият касб этиши муқаррар. Шу билан бир қаторда вилоятда қишлоқ хўжалик маҳсулотларини қайта ишлаш имкониятларининг жуда улканлиги ҳам алоҳида эътиборга олинган. Янгидан қурилаётган темир йўл ишга тушгач, шунингдек, вилоят ҳудудидан ўтган халқаро автомобил йўлларини қайта қуриш ниҳоясига етгач, вилоятга чет эл инвестициясининг кириб келиши жадал юксалиши муқаррар ва бир қанча хорижий сармоядорлар бунга тайёргарлик кўришяпти ҳам. Марказ ана шундай бўлғуси соҳа учун мутахассислар тайёрлашга ҳозирданоқ киришган ва ўзининг истиқбол режаларини тузмоқда.

Ушбу мақолада биз вилоятда бандлик ва аҳолининг ижтимоий муҳофазаси муаммолари билан шуғулланаётган биргина нодавлат нотижорат ташкилоти фаолиятини қаламга олдик, холос. Бироқ бу соҳада ҳали муаммолар ҳам бисёрки, уларни ўрганиш, таҳлил қилиш ва бартараф этиш келгусида шу соҳада иш бошлашни режалаштирган бўлғуси ўнлаб ННТлари учун фаолият манбаи бўлиши муқаррар.

Даврон ОРИПОВ,
«Hurriyat» мухбири

*Ўзбекистон Мустақил босма ОАВ ва ахборот агентликларини қўллаб-қувватлаш ва ривожлантириш жамоат фондининг моддий ва техникавий кўмагида тайёрланди. **Лойиҳа: "Фуқаролик жамиятини шакллантириш, аҳоли ҳуқуқий маданиятини юксалтиришда ННТнинг ўрни".***

Эҳтиром

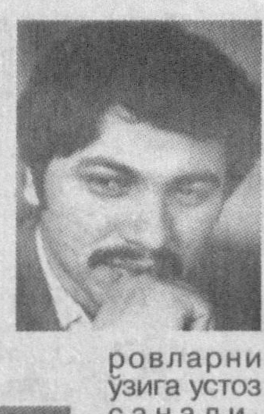

Неъмат Аминов (Аллоҳ уларни ўз раҳматига олган бўлсин), Одил Ёқубов, Иброҳим Ғафуровларни ўзига устоз санади, уларнинг иззат-ҳурматини қойилмақом қилиб жойига қўйди; улар ҳақида эсда қоларли, таъсирчан мақолалар ёзди ва ёзмоқда.

ҚАЛАМИДА ЖУРЪАТ БОР

ёзувчи ва публицист Ашурали ЖЎРАЕВ қиёфасига чизгилар

1. Журналистнинг ихтисослашуви ҳақида гап кетганда, қаламкашнинг бирор соҳани пухтароқ билиши, ёзганлари ҳам билими, малакасига яраша салмоқли бўлиши назарда тутилади. Аммо устасига бари бир дегандек, истисно ҳоллар ҳам учрайди. Адабиётда устоз Асқад Мухтор каби ҳам назм, ҳам насрда бирдек омадли қалам сурган ижодкорлар бўлганидек, журналистикада ҳам турли мавзуларда самарали ижод қилган қаламкашлар бор.

Таниқли ёзувчи ва публицист Ашурали Жўраев шундай ижодкорлардан. У ўқувчилик давридаёқ илк бор қўлига қалам олиб, ўз юрти Кармана, она қишлоғи Жалойир билан боғлиқ долзарб муаммоларни матбуот саҳифаларига олиб чиқди. Ушбу мавзуга бир умр содиқ қолди. "Жалойирдан мактублар" публицистик қиссаси Иброҳим Ғафуров эътироф этганидек, журналистикада янгилик бўлди.

Диққатга сазовор жиҳати шундаки, "Жалойирдан мактублар" асарида кўтарилган айрим оғриқли ва долзарб муаммолар, ҳаётий масалалар ҳали-ҳамон ўз ечимини кутиб турибди. Демак, ёзувчи халқнинг дардини айта олган, одамларнинг дилида турган долзарб муаммоларни қоғозга туширган.

2. А.Жўраев публицистикасининг иккинчи муҳим қирраси — санъат мавзуси ва санъат журналистикасидир.

Эсимда, камина Ашурали билан бир вақтда устоз Одил Ёқубов муҳаррир бўлган "Ўзбекистон адабиёти ва санъати" газетасида иш бошлаган, Ашурали санъат бўлимида, камина "Шум боланинг чойхонаси"да мутасадди эдик. Газета Ашурали учун яхши мактаб бўлди. Қалами чархланди. Санъат соҳасини анча мукаммал ўрганди. Саъй-ҳаракатлари, изланишлари зое кетмади. Газетанинг санъат бўлими нуфузи ошди. Санъат ва маданият муассасалари ушбу бўлим билан ҳисоблашадиган даражага етди.

Сир эмас, оддий томошабин, мухлис санъаткорнинг санъатидан баҳоликудрат баҳраманд бўлиб, завқланса ҳам, санъаткорнинг ички дунёси, ижодхонасидан кўпинча бехабар қолаверади. А.Жўраев Мукаррама Турғунбоева, Отажон Худойшукуров, Бобомурод Ҳамдамов, Аброр Ҳидоятов, Баҳодир Жалолов, Ботир Зокиров, Ҳасан Ражабий ҳақидаги ихтиросли мақола ва эсселарида эл суйган бу санъаткорларни мухлислар учун гўё қайтадан кашф этгандек бўлади. Ёзувчи ушбу мавзудаги изланишларини бир зум ҳам тўхтатмайди. Машҳур санъаткор, ўзбек миллий эстрада қўшиқчилик санъати асосчиси, Ўзбекистон халқ артисти Ботир Зокиров ҳақида ёзган китоби ва мақолалари тилга тушди. Ёзувчи яқинда бетакрор санъаткор Ботир Зокировга бағишланган "Юрак бўронлари" роман-эссесини ёзиб тамомлади.

3. Ашурали изланувчан, заҳматкаш адиб. У гоҳо анъавий шаклу шамойиллардан воз кечгандек бўлади, янгичароқ, таъсирчан ифода усулларини қидиради ва баъзан бунга муяссар ҳам бўлади. Масалан, унинг устоз Иброҳим Ғафуров ҳақида ёзган "Фикр гуллари" эссеси шундай ижодий изланиш маҳсулидир.

4. Ижодкорда истеъдод бўлгани билан, журъат етишмаса, "Бу нарсани ёзиб қўйиб, бошимга бало орттириб нима қиламан?" деб юраверса ҳам иш битмайди. А.Жўраев ижодига хос муҳим фазилатлардан яна бири дадиллик ва журъат! Унинг ўша тилга тушган "Жалойирдан мактублар" асаридан тортиб, ўзбек киносининг муаммолари ҳақида куюнчаклик билан ёзган қатор мақолалари айни чоғда дадиллик, журъат маҳсули ҳамдир. Сир эмас, айрим журналистлар амалдор (Бош муҳаррир!) бўлгач, қатиқни ҳам пуфлаб ичадиган, эҳтиёткор бўлиб қоладилар. Не бахтки, Ашурали Жўраев "Муштум" журнали ва "Афанди" газетасига муҳаррир бўлгач, журъатига журъат қўшилди. Айни чоғда масъулиятни ҳам унутмади. "Ижодкорнинг қалам ушлаган бармоқларидан ҳеч қачон ҳалоллик ва жасорат муҳри ўчиб кетмасин. Шунда унинг иймони бутун бўлади. Ҳақиқатни ёзишга интилади", дейди у.

5. А. Жўраевнинг учинчи муҳим қирраси — ҳажвиёт, сатира ва юмордир. Ушбу қийин жанрга мойиллик илк машқларини устози Неъмат Аминовга кўрсатиб юрган кезларидаёқ сезилганди. Жиддий, мағзи тўқ ҳикоялар ("Кўзмунчоқ", "Ажабсанда" каби) билан бир қаторда ҳажвиялар, ҳангомалар ҳам ёза бошлади. "Муштум" ва "Афанди"га ишга ўтгач, бу иш унинг кундалик машғулотига айланди. Ҳажвиётнинг нони қаттиқ бўлишига амин бўлди. Пешонаси ғурра бўлиб, емаган сомсага пул тўлаганида, алами ошса ҳам, бу соҳа чидаганга чиқарган, дея тишини тишига босди. Шундай кезларда у кулгининг моҳияти, ижтимоий аҳамияти ҳақида анча жиддий мулоҳаза юритадиган бўлди. Натижада, адабий муҳитда анча машҳур бўлиб кетган "Ҳазил қилсам майлими, ака?" деган иборани кашф этди!..

6. Устозларига меҳру ихлоси баланд, садоқатли шогирд. Озод Шарафиддинов, Неъмат Аминов (Аллоҳ уларни ўз раҳматига олган бўлсин), Одил Ёқубов, Иброҳим Ғафуровларни ўзига устоз санади...

7. Ашурали Жўраев ниҳоятда ташкилотчи (айниқса, қалам аҳлида кам учрайдиган фазилат), куйди-пишди, жонкуяр йигит. Ҳар йили ўтказиладиган қизиқчиларнинг республика кўрик-танловини ўтказишда бош-қош бўлиб, ҳайъатга раҳбарлик қилади. Янги истеъдодларнинг кашф этилишидан астойдил қувонади. Дарвоқе, машҳур қизиқчи Ҳожибой Тожибоевнинг янада машҳур бўлиб, эл-юртга танилишида Ашурали Жўраевнинг салмоқли ҳиссаси бор. Ҳ.Тожибоев ҳақидаги мақола суҳбатлар ва "Танимадинг-а" китоби бунинг исботидир.

Шунингдек, А.Жўраев Юнусободдаги Ёзувчилар уйининг оқсоқоли. Маҳаллада жамики тадбир, тўй-маъракаларда бош-қош, ташкилотчи.

8. Гурунги дилтортар, ҳазил-мутойибага мойил. Ҳар қандай даврани гуллатади. Шу боис дўстлари, ёру биродарлари атрофида парвона. Бу ҳам инсоннинг оддий бахти, албатта.

9. Ашуралининг ёш, хушрўй чеҳрасини кўрган киши "Бир йигит қирқ йилда бино бўлади" нақлини андак таҳрир қилиб, "Бир йигит эллик йилда бино бўлади, дейиш керак аслида", деган фикрга боради.

Энди гапни мухтасар қилиб айтсам, ярим асрлик ёшини қарши олаётган укажоним Ашурали! Бундан буёғига ҳам "Ҳазил қилсам майлими?", деб иккиланиб ўтирмай, бемалол ҳазил қилаверинг! Сизга рухсат! ("Муштум" ва "Афанди"да ишлаганингиз учунгина эмас!) Негаки, Сизнинг ҳазилингиз ҳамиша ўринли, мароқли, завқли ва муҳими маъноли!

Яна узоқ йиллар ҳазил қилиб, мухлисларни кулдириб, кулиб юраверинг.

Донолар айтганидек, дунёда ҳеч нарса одамларни беозор кулгидек бир-бирига яқинлаштиролмайди. Мураккаб замонимизда бу жуда муҳимдир. Янада мухтасар қилиб айтсам, дунёни кулги ҳам қутқариши мумкин!

Сиз ана шу эзгу, хайрли ишга баҳоли қудрат ҳисса қўшаётган бахтли ёзувчисиз!

Қулоғингизга шивирлаб қўядиган бир муҳим гапимни яна эллик йилдан кейин айтаман. Унгача соғ-омон бўлинг!

Шодмон ОТАБЕК

Маърифат

«ТУРОН» ЯНГИ САРОЙГА КЎЧАДИ!

«ТУРОН» кутубхонаси 93 йиллик тарихга эга бўлган қутлуғ маскан, маърифат ва маънавият ўчоғидир. У 1913 йилда Тошкент жадидларининг «Турон» номли маърифат жамияти томонидан ташкил этилган. Бу жамиятнинг асосчиси машҳур маърифатпарвар, шоир, драматург ва журналист Абдулла Авлоний (1878-1934) эди.

Мунаввар Қори Абдурашидов, Абдулла Қодирий, Чўлпон, Ғулом Зафарий, Шокиржон Раҳимий, Юсуф Алиев сингари машҳур ёзувчи ва шоирлар ҳамда бошқа зиёлилар ўз шахсий китобларини инъом этиб ва пул маблағи эҳсон қилиб кутубхонанинг китоб фондини яратдилар.

1915 йилдан бошлаб кутубхона, Россия, Туркия ва бошқа қўшни мамлакатлардан обуна бўлиш йўли билан газета ва журналлар ола бошлади. 1917 йилга келиб Шарқ халқлари тарихи ва маданиятига оид энг нодир китоблар билан кутубхона бут ва тўкис қилиб қўйилди. 1923 йилда оренбурглик олим Аҳмад Исҳоқов ўзининг араб, форс ва турк тилларидаги 5 минг нусха китобини кутубхонага совға қилди. Шу тариқа «Турон» 20-йилларнинг ўрталарида жаҳонга номи таралган обрўли маданият ўчоғига айланган эди. Афсуски, ўзбек алифбоси ўзгаргандан кейинги қатағон замонларида, сталинчи каллаварам тўнкалар араб алифбосидаги китоблар гўё ҳаммаси диний тарғибот қилувчи асарлар деб, барча тарихий-илмий адабиётларга қўшиб жадидлар адабиёти намуналарини ҳам истеъмолдан чиқариб, йўқ қилдилар. 1943 йилда «Турон» кутубхонаси ўзининг шарқ тилларидаги 13 минг нусха ноёб адабиётларини янги ташкил бўлган Беруний номли Шарқшунослик институтига топширди (А.И. Кормилицин. «Библиотековеды и библиографы Узбекистана. Очерки и воспоминания». Тошкент, 2005. 128-129-бетлар).

Кутубхона шакллангандан бошлаб бу ерда атоқли жадидлар турли йиғилишлар ўтказиб туришди, янги ёзилган асарлар ва бастакорлар ҳам чақирилиб мусиқа ва қўшиқлар ҳам тингланарди. Кейин бу анъана жуда узоқ йиллар давом этди, кейинги авлодлар ҳам бу ишларнинг давомчилари бўлдилар. Машҳур олимлар, ёзувчилар, артистлар, жамоат арбоблари билан учрашувлар мунтазам ўтказиб туриларди, шунингдек, катта анжуманлар, адабий кечалар, ўзбек ва жаҳон адабиёти сиймоларининг таваллуд кунлари нишонланарди. Бу ерда И. Ҳусанхўжаев, Т. Содиқов, Ю. Шампурин сингари кутубхоначилик ишининг энг тажрибали мутахассислари фаолият кўрсатдилар ва кутубхонага янги келган ёшларга ўз тажрибаларини улашдилар.

1938 йилда «Турон»га Тошкент вилояти кутубхонаси мақоми берилди ва у бу минтақадаги 501 кутубхона учун тажриба улашадиган услуб маркази ҳамда илмий-тадқиқот муассасасига айланди.

XIX аср нашрлари ва XX аср бошларидаги газета-журналлар тахламлари, жаҳон адабиёти намуналари, энциклопедиялар (қомуслар) ва луғатлар, 370 минг китоб фондига ва 200 номдаги доимий даврий нашрларга эга бўлган «Турон» кутубхонаси Республикада биринчилардан бўлиб ишларни автоматлаштиришни бошлаб юборди. Кутубхона фондидаги ўзбекча 60 минг китобга электрон каталог тузилди. 1999 йилда «Миллий матбуот саҳифаларида» номли «Қизил Ўзбекистон» газетасида босилган асосий мақолалар библиографияси (1921-1926) нашр этилганди, унинг маълумотлари компьютер базасига олинди. Кутубхонанинг 8 компьютери бўлиб, компьютер тармоғи Интернетга ҳамда «Право», «Норма» номли ҳуқуқий базалар билан боғланди.

Кутубхоначилик ишининг билимдонлари ва жамоатчиликнинг фикрича, бу ишлар кутубхоначи-библиограф, бу соҳанинг, фаол адабиётимизнинг билимдони, Ўзбекистонда хизмат кўрсатган маданият ходими Вазира Собирова номи билан боғлиқ.

Кутубхона директори Вазира опа Собирова билан гаплашиш жуда мароқли кечади. У шу қадар камтарин ва билимдон, майин ва тафаккури бой аёлки, сира суҳбатига тўймайсиз.

— Талабалик йилларимда, — дедим мен, — кўпинча шу ерга келардим. Жаҳон классиклари асарларини, чунончи, Генрих Гейне, Есенин шеъриятини, Тургеневнинг барча ҳикоя, қисса ва романларини, фондда мавжуд бўлган турк адабиётининг барча намуналарини, татар адабиётини шу ердан олиб ўқиганман. Келганимда ўқув залида ёзувчиларни кўп кўрардим.

— Ҳа, — дейди Вазира опа, — мен ишга келган биринчи кунимда Миркарим Осимни кўргандим. Доим келардилар. Назаримда, «Ўтрор», «Карвон йўлларида» қиссаларини шу ерда ёзгандеклар. Насафийни, Бартолдни кўп ўқиганлари ёдимда қолган.

— Кутубхонанинг номи менга жуда ёқади.

— Ҳаммамиз ҳам фахрланамиз «Турон» номи билан. Бирор ерга «Турон» номи билан ишга борсак, биласизми, «Сим-сим, оч эшигингни!» дейилгандек, эшиклар бизга кенг очилиб кетади. Чет элликлар ҳам кутубхонамиз номини эҳтиром билан тилга олишади... Буни қарангки, совет тузумига бу ном ҳам ёқмай қолган, 1928 йилда «Октябрь» деб ўзгартирилганди. Мустақиллик йилларида кутубхонанинг асл номини тиклашга муваффақ бўлдик.

— Ноёб адабиётларингиз ҳақида нима дея оласиз?

— Энг ноёблари сталинизм даврида йўқ қилинди. Жуда катта қисмини Шарқшунослик институтига ўтказганмиз. Аммо халқимизда «қатиқ тўкилса юқи қолар, айрон тўкилса неси қолар?» деган гап бор. Ҳар қалай кутубхонамиз айрон эмас, қатиқ экан, ҳалиям ноёб нарсаларимиз кўп. 20-30-йилларда араб ва лотин имлосида нашр этилган «Маориф ва ўқитғувчи», «Маориф ва маданият», «Муштум», «Қизил байроқ», «Камбағаллар товуши», «Қизил Ўзбекистон» каби қатор газета-журналлар тахламлари сақланади. Абдулла Қодирийнинг ҳажвий қаҳрамони Калвак махзум эсингиздами?

Вазира опа жавондан Қодирийнинг Кичик асарлар китобини олиб, Калвак махзумнинг «Турон»га кириб кутубхоначи билан қилган суҳбатини ўқий бошладилар:

«Қандай китобларингиз бор, фақир ҳам ўқусам жойиз, яъни имкони борми?» «Китоблар ҳисобсиз, тақсир, ҳар кимарса учун кутубхонамиз очиқ!» «Шарҳи виқоя»нгиз борми?» «Йўқ, тақсир». «Шарҳи Мулло Жомий?» «Йўқ». «Маслаки муттақийн?» «Йўқ». «Бас, сизда нима бор?» «Бизда ҳар бир китобдан бор». «Далойили хойрот?» «Йўқ». «Канзили Ҳусайин?» «Йўқ». «Нурномаи шариф?» «Йўқ». «Кимиёйи саодат?» «Йўқ».

Менимча, бу диалогда давр сиёсатининг ҳолати ўз ифодасини топган. Маълумки, у пайтларда бундай китобларни нашр этиш у ёқда турсин, ўқиш ҳам таъқиқ остида эди. Мустақиллик йилларимизда Қуръони каримнинг ҳам, Имом Бухорий ва Имом Термизий ҳадисларининг ҳам таржималари чиқди. Эндиликда Абу Ҳомид Ғаззолийнинг «Кимиёйи саодат»и ҳам, бошқа асарлари ҳам, Баҳоуддин Нақшбанд китоблари ҳам, хуллас, Дин ишлари қўмитасининг рухсати билан чоп этилган барча китобларни оламиз. Техника университети талабалари ҳам, Ислом университети талабалари ҳам — барчалари истаган китобларини олиб, истаган рефератларини ёзишлари мумкин. Замонавий электрон китобларимиз, компьютерларимиз ҳам хизматнинг ҳамма турига ҳозирдирлар.

Яқинда ҳукуматимизнинг «Турон» кутубхонасини бошқа жойга кўчириш ҳақида қарори чиқди. Унга асосан «Шарқ» концернига тегишли газетлар корпуснинг биринчи бўлмаси «Турон» илмий-универсал кутубхонасини жойлаштириш учун берилди.

Ҳозирги кунда бизга сарой бўлиб хизмат қиладиган бу муаззам жой энг замонавий ашёлар, жавонлар, компьютерлар ва бошқа электрон буюмлар билан жиҳозланмоқда. Биз вақтинча Қоратошдаги Ўқувчилар саройидамиз. Ишимиз бир кун ҳам тўхтаб қолгани йўқ. Фондимизни бойитиш учун китоблар сотиб олиш давом этмоқда. Учрашувлар, турли тадбирлар ўтиб турибди. Яқинда Зангиота тумани кутубхонасида китоб марафони ўтказдик. Унда бир қатор ёзувчилар Зангиота кутубхонасига ўз китобларидан совға қилишди.

«Турон» кутубхонаси яқинда янги саройда ишлай бошлайди.

Миразиз АЪЗАМ,
болалар ёзувчиси

Баҳромжон КАЛОНОВ чизган сурат

Нашр

Анча-мунча ижобий ислоҳотларни бошидан кечирган "Teatr" адабий-бадиий, ахборот-реклама журналининг 3-сони сотувга чиқарилди. У ҳар доимгидек юртимиз театри, драматургияси, машҳурлар ва машҳур асарлар тадқиқоти, саҳна ҳамда бошқа ҳаётнинг муҳим ва долзарб масалаларига бағишланган қизиқарли материаллари билан безанган. Журналда қадим-қадимда ота-боболаримиз тилидан тилига ўтиб, сайқал топиб келаётган халқ маросим қўшиқлари ва айни кездаги миллий циркимиз истиқболлари ёритилган мақолалар журналхонларни бефарқ қолдирмайди.

Бир сўз билан айтганда, Ўзбекистон халқ ёзувчиси Ўткир Ҳошимов нафаси билан "тирилган" "Teatr"нинг бу галги сони ҳам ўқувчиларни ҳайратга солмай қолмайди.

Қуйида анъанамизга содиқ қолган ҳолда журналнинг 3-сони саҳифаларидаги муаллифларнинг мақолаларидан қайноқ парчалар "узилди".

АВВАЛ ЎҚИНГ, КЕЙИН ГАПЛАШАМИЗ!

КОМПОЗИТОР БЎЛИШ ОСОНМИ?

Ҳозир ҳамма "композитор". Ўқиган ҳам ўқимаган ҳам, безакчи ҳам, хонанда ҳам. Бунинг негизи битта нарса — пулга ўчлик, пулнинг қулига айланиб қолиш эмасми? Пул тўласангиз, бас, қўшиқ бир зумда тайёр бўлади. Ахир ўзбек санъати мусиқасининг истеъдодли намояндалари Мухтор Ашрафий, Мутал Бурҳонов, Сулаймон Юдаков, Манас Левиев, Мардон Насимов, Икром Акбаровлар томонидан яратилган ўлмас асарлар бир кунда яратилмаганини биз, шогирдлари яхши биламиз. Шунинг учун ҳам устозларнинг бу асарлари абадий яшайди, қалбларимизда акс-садо бераверади, тилдан дилларга, дилдан тилларга кўчаверади.

Муҳаммаджон ОТАЖОНОВ

ФИТРАТНИНГ УМИД ГУЛЛАРИ

...Мазкур маълумотлар асосида айтиш мумкинки, Фитратнинг драматургик ижоди, шу кунга қадар қайд этиб келинганидек, 1916 йилда эмас, балки 1917 йилда бошланган. Мавжуд манбалар унинг "Мавлуди шариф", "Қон", "Ўғузхон" драмалари ҳам 1917-1918 йилларда ёзилган, дейишимизга асос беради.

Шундай қилиб, Фитрат 1917 йилдан 1927 йилга қадар бўлган даврда, яъни ўн йил мобайнида драматургия билан фаол шуғулланиш имконига эга бўлади.

Наим КАРИМОВ

ҚИЁМАТ ҚАРЗИНИ УЗГАН АДИБ

Ўлмас Умарбеков ҳаётий воқеаларни синчиклаб кузатаркан, инсон тақдирида рўй берган кескин бурилиш нуқталарини кўра билади ва уларни ўз асарларининг асосий мавзуси қилиб танлайди. "Аризасига кўра" драмасида ана шундай фавкулодда ҳодиса қаламга олинган. Ном чиқарган бирлашманинг бош директори, ҳукумат аъзоси, ноиб, тадбиркор, ташкилотчи раҳбар Қудрат Ботирович ўз аризасига кўра ишдан бўшатилибди, деган хабар ҳаммани ўйлантириб қўяди. Қудрат Ботировнинг хотини Зуҳра Содиқовна, ўғли Шуҳрат, қизи Зумрад, унинг узоқ йиллик дўсти Шариф Раҳимов ва бошқалар ҳам ҳайрон...

С.МИРВАЛИЕВ

ДАВР ВА ИНСОНЛАР ҚИСМАТИ ТАҲЛИЛИ

Ойбек ҳақида ёзиш ҳам осон, ҳам қийин. Осон томони шундаки, у ҳақида маълумотлар кўп, унинг асарлари болалигимиздан барчамизга таниш. Қолаверса, замондошлар тирик, уларнинг хотиралари ёрдамга келади. Бироқ Ойбек мураккаб тақдирли, ўта ақлли, авлиёнамо инсоннинг ички ўй-фикри, изтироблари, дард-ташвишлари акс этган бадиий қиёфасини яратиш осон эмас. Балки шунинг учундир Ойбек юбилейи муносабати билан у ҳақда кўплаб хотиралар, унинг ижод намуналари таҳлилига бағишланган қатор тадқиқотлар эълон қилингани ҳолда ушбу зотга бағишлаб яратилган бадиий асарлар сони кўп бўлмади.

Дилфуза РАҲМАТУЛЛАЕВА

ШЕЪРЛАР. ЧИЛДИРМАМ

Бевафо ёр экан мен ўлмай туриб,
Ташлаб, ўзга ёрни айлади ҳамдам.
Сен эса содиқсан менга бир умр,
Чилдирмам, чилдирмам, менинг чилдирмам!

Расул ҲАМЗАТОВ

ҲОЖИБОЙ ТОЖИБОЙ БИЛАН СУҲБАТ

— Айтдим-ку, менинг ўзим театрман! Бошқаларни овора қилиб нима қиламан? Якка ўзим икки-уч соатлаб мухлисларни ушлаб туришим мумкин. Бунинг учун репертуар нақадар кенг бўлиши кераклигини, қанча меҳнат, қанча сабр-тоқат талаб қилинишини тасаввур қила оласизми? Ҳозирча, "Бир актёр театри" бўлиб юрганим маъқул кўринади. Кейинчалик кўрамиз, балки "Ҳожибой театри"ни ҳам очиб юборсам ажаб эмас.

Зоҳиджон ХОЛОВ
тайёрлади

Ҳажвия

ОШҚОВОҚЛАР ГУЛЛАЙВЕРАДИ

Очиқ эътироф этиш керакки, кейинги вақтларда ҳикоя жанри адабиётимизда етакчи ўринларга чиқиб олди. Ваҳоланки, бундан йигирма-ўттиз йиллар аввал бу соҳа жуда оқсарди. Бунинг сабабларидан бири, профессор Болтаев таъкидлаганидек, ҳикоя ёзадиган қаламкашларнинг ўзи ҳали етилмаганди, улар ғўр эди. Ўша пайтларда чиққан битта-яримта ҳикояларда эса, долзарб масалалар кўтарилмасди. Ҳаёт жумбоқлари схематик тарзда ҳал қилинарди, характерлар психологиясидаги коллизиялар очилмасди, модерн етишмасди.

Эндиликда, адабиётшунос Тешаев таъкидлаганидек, ҳикоячилик, тўла ҳуқуқли ўз ўрнини топди, бу соҳанинг ўз усталари етишиб чиқди, дея баралла айта оламиз. Айниқса, ёшларнинг кейинги изланишлари бизни қувонтирди. Булар орасида Қалқон Талқон алоҳида ажралиб туради. Мен бу ижодкорни кўпдан бери кузатиб келаман. Қалқон Талқон адабиётга ўз овози, бошқаларникига ўхшамаган, умуман инсон овозига ўхшамаган қандайдир ғайри шуурий овоз билан кириб келди. Адабиётда ўхшамаслик истеъдоднинг бош мезонидир. (Таъкид — бизники. Х.Х.) Қалқон Талқон кейинги беш йилликлар ичида бор-йўғи икки ҳикоя эълон қилди. Бироқ шу икки асари биланоқ ўқувчилар қалбини забт этди. Бунинг сабаби нимада? Ёш ёзувчига катта шуҳрат келтирган "Ошқовоқ гуллаганда" ҳикоясини бир таҳлил қилиб чиқайлик. Зеро, бизнинг вазифамиз таҳлил қилиш, аниқлаш, ҳурматли олимимиз Кетмонов айтганларидек, адабиётда аниқлик қидиришдир. Зотан, адабий танқид эмас, балки адабий анқид (Анқид — аниқлик қидириш) дейилса, мақсадга мувофиқ бўларди. Биз бугунги анқидимиз мавзусини "Ошқовоқ гуллаганда"га қаратишимиз бежиз эмас. Асарнинг бугунги кунимиз учун қиммати шундаки, ундаги воқеалар ошқовоқ гуллаган пайтда бўлиб ўтади. Асарнинг аҳамияти фақат мавзусининг долзарблиги билан чекланмайди. Муҳими шундаки, унда ёш ёзувчининг ўз концепцияси бор. Фақатгина бу эмас, таниқли Арраев эътироф этганларидек, ҳикояда композиция бор. Биз яна шуни қўшимча қилмоқчимизки, унда ситуация ҳам бор. Бу ўринда муаллиф устоз адиблар традициясини давом эттириб, ўз услуби билан концентрация қилгани алоҳида аҳамиятга моликдир.

Юқорида эслатиб ўтганимиздек, ҳикоянинг айниқса, ёшларни тўлқинлантирган томони нимада? Асар "Сўлкавой анди — ошқовоқнинг банди", деган ниҳоятда аниқлик билан топилган эпиграф орқали бизни воқеалар гирдобига бошлаб киради. Ҳикоя қаҳрамони — саккизинчи синфни битирган Сўлкавой исмли ўспирин, ота-оналари вақтида пул бериб турмагани учун жанжаллашиб, уйидан чиқиб кетади. Кўп қийинчиликлар билан мактабгача тарбия билим юртига ўқишга киради. Шу ўринда, бундай билим юртларида қизлар ўқийди-ку, ҳақли эътироз туғилади. Адибнинг новаторлиги худди мана шунда намоён бўлади. Хўш, нега боғча тарбиячилари аёллардан бўлади-ю, эркаклардан бўлмайди? Эркакларимиз эндиликда тенг ҳуқуқлилик асосида аёлларимиз билан баб-баравар туриб тикувчилик-бичувчилик, кондукторлик, официантлик, турли соҳаларда сотувчилик қилишмоқда. Далага чиқиб кўринг: аёллар трактор ҳайдаяпти. Эркаклар табелчилик қиляпти. Нега энди тарбиячилик қилолмайди? Биз ҳаётга чуқурроқ кириб бормаймиз, атрофга разм солмаймиз, ёш адиб эса бизни ҳаёт қатламларига дадил етаклайди. Унинг қаҳрамонларидан бири — Сулув деган қиз трактор минади. Сўлкавой шу қизни севиб қолади. Бироқ жасур қиз: "Агар йигит бола боқишдан бўш кунлари менга қарашиб турмаса — тегмайман", дея туриб олади. Асосий конфликт мана шу ердан бошланади. Орага бригадир, жамоа раиси тушади, ниҳоят болалар ухлаган пайтда қизга кўмаклашиб туришга ваъда беради. Ҳикоя шу ерда тугайди. Икки ёшнинг тўйлари бўлдими-йўқми, ёзувчи буни айтмайди. Ёш носирнинг маҳорати шундаки, ҳукм чиқариб олишни ўқувчиларга ҳавола қилади.

Эллигинчи йилларда адабиётда конфликтсизлик назарияси ҳукм сурарди, образлар хира эди. Ҳозирги ёшларнинг асарларида характерлар кураши ёрқин акс этиб тургани қувончлидир. Қалқон Талқонни уларнинг бири десак, хато қилмаймиз. "Ошқовоқ гуллаганда"нинг тасвир меъёри бироз бузилганини таъкидлаган ҳолда, адабиётшунос Ўроқовнинг шу ҳақдаги фикрига қўшилиб бўлмайди. Чунки муаллиф тасвирда ҳикоянинг табиатидан, интуициясидан келиб чиқади.

Кейинги пайтда айрим танқидчи ўртоқларимиз ёш ва "ёт" ижодкорларни дўппослашни ўрганиб олишди. (Бу ерда "ёт" сўзини танқидчига нотаниш деган маънода тушуниш керак). Ва аксинча, эндигина бир-икки асарини эълон қилган ёшларни ўринсиз мақтаб, ҳайбаракаллачилик қилинди, заиф асарлари кўкларга кўтарилди. Мана шу мулоҳазалардан келиб чиқиб, Қалқон Талқон ҳикоясининг ютуқларини инкор этмаган ҳолда, камчиликларни ҳам рўй-рост айтмоқчиман. Унинг асарларидаги асосий нуқсон шундаки, ҳикоя қаҳрамони айрим жойларда заминдан узилиб қолгандай, бир оёғини ердан кўтариб тургандай таассурот қолдиради. Ваҳоланки, ижтимоий заминдан "раз" узилдими, икки оёғини даст кўтариб туриши керак. Асарнинг иккинчи муҳим камчилиги — сарлавҳада. "Ошқовоқ гуллаганда" сарлавҳасида оптимистик руҳ сезилмайди. Бизнингча, "Ошқовоқлар гуллайверади" дейилса, мақсадга мувофиқ бўларди. Ўйлаймизки, бу аччиқ гапларимиз Қалқон Талқондек иқтидорли қаламкашнинг изланишларига путур етказмайди, унинг эгаллаб турган масъул лавозимига соя ташламайди.

Абдуғани АБДУВАЛИЕВ

O'zingni anglab yet! HURRIYAT

Муассис: Ўзбекистон Журналистлари ижодий уюшмаси

Таҳририят манзили: Тошкент шаҳри, Навоий кўчаси, 16-уй. Тел-факс: 142-49-91. Тел: 135-39-01, 142-52-72

Бош муҳаррир вазифасини бажарувчи: Исмат ХУДОЁРОВ

Таҳрир ҳайъати: Хуршид ДЎСТМУҲАММАД, Азамат ЗИЁ, Наим КАРИМОВ, Абдуқаҳҳор ИБРОҲИМОВ, Ҳаким САТТОРИЙ (масъул котиб), Раҳмон ҚЎЧҚОР, Шерзод ҒУЛОМОВ

Газета Ўзбекистон Республикаси Матбуот ва ахборот агентлигида 034-рақам билан рўйхатга олинган. Бичими — А-2.

Индекс: Якка обуначилар ва ташкилотлар учун — 233

Газетада чоп этилган мақолалардаги фактлар учун муаллиф жавобгар

«Шарқ» нашриёт-матбаа акциядорлик компанияси босмахонасида босилди. Манзил: Буюк Турон кўчаси, 41-уй.

Навбатчи: Фаррух ЖАББОРВ

Ⓡ — тижорат белгиси.

Топшириш вақти — 21.00
Топширилди — 20.00
Буюртма — Г - 957
Т: 3204
1 2 3 4 5 6

Таҳририятга юборилган мактуб ва мақолаларга ёзма жавоб қайтарилмайди.